

Брой

21.

БЪЛГАРСКИ КНИЖНИЦИ.

Часть III

1860 Ноември

Книжка Първа

П Р И В И Д Ъ Н И Я.

ПРЕВЕЛЪ В. Д.

(Посвѣщавая Николаю Мироновичу).

I.

Йуерскій гражданинъ — Голцманъ былъ смиренъ, богобоязливъ и честенъ; а жена му, макаръ да была по наружность много хубава, имала обаче твърдѣ злѣ душѣ. Изъ това го знаели само Голцманови прѣатели, защо той никога не ся жаловалъ и не укорявалъ женѣ си.

Къту ся кончила Наполеоновская война (1812 г.), единъ френецъ — плеваникъ не рачилъ да ся възползува отъ подареннаѣ му свободѣ и останалъ да живѣй въ градъ Йуеръ. На това си чки

Яуерски жители ся почудили: защо Френець нѣмалъ никакво богатство и не ся залавялъ за никаквѣ работѣ. Той началъ часто да посѣщава Голцмановъ домъ. Голцманъ ся сѣрдиль, а жена му ся радвала. Слѣдъ малко время тя залюбила Френеца и той — неіѣ. Той ся обѣщаль, чи туку кѣту умрѣ Голцманъ, ще іѣ земи за жениѣ. Иѣ Голцманъ былъ еще младъ отъ жениѣ си: явно было чи ни-хно желаніе неще ся испълни. Тѣ хванали да трѣсѣтъ средство за да проводѣтъ Голциана на онзи свѣтъ.

Голцмановъ пріятель — Кунценбергъ Бреславскій търговецъ часто дохождалъ въ Яуеръ и живѣялъ по нѣколко дни въ Голцмановъ домъ. Единъждъ . . . това было въ 16-го Априлія 1817 г. той (Кунценбергъ) ималъ особеннѣ работѣ до Голцмана. Дошелъ въ Яуеръ и отишелъ право въ неговѣ кѣщѣ. Голцманова жена, казала му, чи мѣжъ ѣ го нема, чи той отишелъ по работѣ си и чи слѣдъ нѣколко дни ще ся върни. Кунценбергъ ся рѣшилъ да го чака. Кѣту мръкнало, той ся наѣлъ добръ, лѣгналъ си и заспалъ дълбоко. Около пол-нощъ, той чувстова, чи нѣкой дърпа покрывкѣ му, бута го и ся мѣчи да го разбуди. Открыва съмливѣ си очи, глѣда . . . и не вѣрва очи си ! . . . Прѣдъ него сгон Голцманъ блѣденъ и обвитъ съ саванъ: на грѣди му глѣбокъ ранѣ и той самъ былъ облятъ съ кръвъ. Отъ страхъ Кунценбергъ извикалъ съ слабъ гласъ; иѣ привидѣніе, кѣту запушило съ рѣкъ уста му, казало: „Не выкай и не разбуждай никого . . . Жена ми ти каза, чи „ азъ схмѣ по работѣ си и ще ся върнѣ слѣдъ нѣколко дни . . . „ тя лѣжи ! Азъ никога не ще ся върнѣ, зашто то жена ли ми уби, „ кѣту заби широкъ ножъ въ грѣди ми ! Да ! да ! тя ми прободи „ съ ножъ, и за да скрый престѣпление си, зарови тѣло ми въ „ мръсний буклукъ, що е насрѣдъ двора . . . Пріятелю ! успокой „ мой прахъ . . . погрѣби го ! Ако испълнишъ това, бѣди увѣренъ, „ чи щѣ ти въздамъ благодарпость “ . Слѣдъ тѣя думы привидѣніе ся изгубило. Кунценбергъ дълго врѣмя неможилъ да доди въ себе си отъ изумленіе. Най послѣ му дошла мысль, чи това е отъ мно-

го мыслене. Той ся успокоилъ, лѣгналъ си и пакъ заспалъ. На другій день станалъ рано и утишелъ да ся разхожда. Изъ пощное приключеніе го преслѣдовало на съкадъ. Изъколько пѣти ся той заканвалъ да иди да обяви това въ Яуерскія полиціѣ, изъ не смѣялъ, зашто-то ся страхувалъ да не му ся смѣѣтъ. Освенъ това, и той самъ не былъ увѣренъ, да ли дѣйствително видѣлъ Голцмана. Кѣту ся върпалъ отъ разходкѣ си, той видѣлъ чи Голцманова жена спокойно ся занимава съ работѣ си. На въпросъ, гдѣ е Голцманъ ? тя безъ смѣщеніе отвѣщала: „ Не ся о върналъ еще. “ Кунценбергъ ся увѣрилъ вече, чи той видѣлъ Голцмана на сънъ. За то кѣту мръпнало той си лѣгналъ пакъ и заспалъ спокойно. Изъ едвакъ настѣпила пол-нощъ, той пакъ чувстова, чи изъкой го бута и выка по имя. Уплашенъ, той издига главѣ си: и какво да види ? . . . Прѣдъ него стои пакъ Голцманъ, изъ тозъ пѣтъ на лице му ся изображава гнѣвъ . „ Ты не мя послуша, казалъ Голцманъ; изъ азъ ти казахъ правдѣ. Меня мя уби жена ми. Иди, кажи това на полиціѣ и погрѣби тѣло ми. Ако испълнишь сичко това що ти казвамъ, азъ, въ знакъ благодарности, щѣ ти предскажѣ кога ще умрешъ; ако ли неиспълнишь . . . тежко ти и горко ! . . “ Съ тѣзи думы Голцманъ изчезналъ. Пораженъ отъ това второявленіе. Кунценбергъ скочилъ отъ постелкѣ си растренеранъ. Мысль, чи ся нахожда подъ еднѣ стряхъ съ злодѣйка, коя умъртвила мѣжа си, до толкосъ го смѣтила, щото той бѣжишкомъ излѣзълъ отъ него домъ и дору съмни ся разхождалъ по Яуерскія улицы. На съмнало, той утишелъ при единъ свой пріятель и съ растренеранъ гласъ му разказалъ сичко. Пріятель му былъ чилѣкъ съ здравъ смисль. Слѣдъ пятьминутно мѣлчаніе, той го съвѣтувалъ да иди да обади за това въ полиціѣ.

Полицейскій начальникъ отъ първо ся смѣялъ Кунценбергу, называлъ го сжевъръ и даже му ся сѣрдилъ зашто за таквѣзи пустѣ работѣ да го безпокои. Изъ Кунценберговъ пріятель му доказалъ, чи той, кѣту полицейскій пачаникъ, дѣлженъ да разпыта дѣ е

Голцманъ: да ли дѣйствително си се утишилъ по работъ, или..
Полицейскій начальникъ и още не ся съгласявалъ. Нъ най послѣ,
слѣдъ много убѣжденія, съгласилъ ся, зель съ себе си полицейскій
хора и ся отправилъ въ Голцмановъ домъ. Жена Голцмана была въ
то врѣмя на пазаръ. Забиколмили кѣщъ тѣхъ и начнали да копаѣтъ то
мѣсто, кое имъ показалъ Кунценбергъ. Слѣдъ нѣколко минути по-
казало ся окрававеное тѣло нещастнаго Голцмана. То было покрыто
съ саванъ тѣй сѣщо, както ся явило и Кунценбергу. Сички,
кои ся нахождали тамъ, замръзнали на мѣста си отъ страхъ. Въ
това время Голцманова жена ся вращала отъ пазаръ и, кѣту видѣла
тѣзи ужаснѣ сѣщѣ, поблѣдняла и паднала долу безъ чувства. Уло-
вили ѣхъ тамъ, свързали и затворили въ тъмницѣ гдѣ и свършила
преступный си животъ. Голцманово тѣло было погребено, по стара-
нію Кунценберга, кой, кѣту изпълнилъ свой дългъ, бързалъ да ся
отдалечи отъ този градъ. Нъ полиція го задържала още на единъ
день. И тѣй Кунценбергъ былъ принужденъ да пошува пакъ въ
него домъ гдѣ ся свършило убійство. „Баримъ сега ще спѣхъ
спокойно“ думалъ той и, съ тѣзи надеждѣ, лѣгналъ си раничко.
Твърдѣ спокойно спалъ той до срѣдъ ноцъ; нъ кѣту станало пол-
ноцъ и часъ ударилъ 12, съ него ся случило пакъ то, що му ся
бѣше случило и въ прошедшіе двѣ ноци. Голцманъ съ весело ли-
це ся явилъ и му казалъ: „Азъ додѣхъ да ти благодарѣхъ и да
испълнѣхъ обѣщаніе си: подиръ годниѣхъ, въ полноцъ ты — Кунцен-
бергъ, ще умрешъ . . . готви ся и — прощавай!“

Сякой може да си въобрази въ какво положеніе ся намѣр-
валъ Кунценбергъ слѣдъ това третіе духовидѣніе. Той былъ съ
твърдѣ умъ и религіозно чувство: никакъ не ся боялъ отъ смърть!
Нъ мысль, чи той слѣдъ годниѣхъ не ще съществувать вече до тол-
костъ го смѣщавала, щото малко останало да падне въ отчаяніе.
Никакъ веможалъ да не вѣрва въ Голцманово предсказаніе, защо

прошедшіе три ночи приключенія го увѣрили, чи Голцманъ не лъжи. Наконецъ принужденъ былъ да ся покори на съдбѣ си и съ търпение да чака близкаѣ смърть. Отъ весель свѣтски чилѣкъ, той станалъ замисленъ; не ся събиралъ съ никого, освенъ съ най близки си и вѣрны пріатели; напустналъ търговски си занятія и ся готвялъ за смърть.

Единъ отъ негови пріатели, кѣту ся научилъ, по каквъ начинъ Кунценбергъ е сякога замисленъ, рѣшилъ ся да живѣй цѣла година съ него наедно, за да може постоянно да го отелача отъ мрачни му мысли. Негови старанія ся увѣичани съ успѣхъ що годѣ. Кунценбергъ позабравилъ Голцманово предсказаніе и началъ да става весель, както прѣди. Между това настѣпила и страшная пошь, въ коѣкъ, по Голцманово предсказаніе, Кунценбергъ ще умрѣ. Презъ деня той былъ здравъ и весель. Само когато мръкнало Кунценбергъ хваналъ да ся замислѣ. Добрый му пріатель, за да го развесели, събралъ сички си други пріатели, выкалъ музиканти, купилъ шампанско вино и разны вкусны ѣстія и — началъ ся весель пиръ ! Кунценбергъ ся развеселилъ, пѣалъ, выкалъ . . . съ единъ рѣчь — забравилъ чи му е предсказано, чи въ тѣзи пошь ще умре. Настѣпила и полношь: часъ ударилъ 12, а Кунценбергъ еще живъ ! Пріатели му кѣту чули чи часъ ударилъ 12, скочили съ радость начали да прегръщѣтъ Кунценберга и да го поздравлявѣтъ съ освобожденіе отъ смърть. Самъ Кунценбергъ былъ въ вѣсторгъ. Той зель единъ чашѣ съ шампанско, издигналъ ѣкъ на горѣ, извыкалъ „на здравіе ! “ и ѣкъ испразнилъ въ гърлю си. Нѣ едвამъ той преглѣтналъ шампанское, чува ся шумъ въ съседнаѣ стая (одаѣкъ) . . съкашъ чи пѣкой разбѣрка Кунценбергови книги и съидѣцы. Кунценбергъ ся прислушва . . . зема свѣщъ и огвара кабинетъ си . . За въ единъждъ грѣмва пищовъ . . . и — Кунценбергъ пада съ раздробленъ главъ ! . . Единъ хайдутинъ изкача отъ прозѣрца на неговъ кабинетъ. Въ то сѣшо врѣмя, кога Кунценбергъ падалъ

мъртъвъ, градскій часъ ударилъ 12 . . . Куинценборговъ часъ былъ 5 минуты напръдъ.

II.

Андрей Петровъ С*, дѣйствительный членъ и управитель на Англійскій клубъ, былъ старъ 60 годишенъ момъкъ. Въ млади си години той много обычалъ женскій полъ и вкусный портеръ (питіе). Нъ въ тѣзи му години женскій полъ го оставилъ, или по добръ забравилъ . . . само единъ портеръ му былъ вѣренъ и никога не го оставялъ безъ утѣщеніе. Както сички стары момцы, той обычалъ за ся събира съ млади вѣтъриничевы главы; нъ доктори го съвѣтували да ги напустни и да си живеи въ тишинѣ. И тѣй Андрей Петровъ былъ принужденъ да прекарва драгоцѣнни си дни въ уединеніе. Той почти никога не ставалъ отъ великолѣпно си канапе и сякога былъ обиколень съ лѣкарства, кон въпрочемъ, твърдѣ рѣдко употреблявалъ: зашо-то по старѣ единъ привычкъ и по дълголѣтний опытъ, той повече ималъ довѣренность на портера, нежели на лѣкарства та. Негови подагрически страданія, кѣту ся съединили съ стари му грѣхове, съвсѣмъ измѣнили характеръ му. Отъ весель момъкъ, той станалъ намусень старецъ, челоукопенавистникъ и часто падалъ въ глѣбокъ меланхоліѣ, тѣй щото сички му съграждане хванали да ся чудѣтъ на него и да правѣтъ разни разсѣжденія. Най послѣ изъ града ся разнесълъ слухъ, чи на Андрея Петрова С* хванали да ся явявѣтъ привидѣнія. Всякій разказвалъ за това нѣщо по своему: хиляди страшны описанія ся раздавали отъ сѣкъ единъ странѣ; а най повече сжевѣрныя бабы, проливали сълзы, кѣту чували за тѣзи ужасны привидѣнія, кон, по нхно мнѣніе, всякій вечеръ мѣчели бѣднаго С*. И наистина, сички тѣзи слухове, разсѣжданія и описанія имали си основѣ.

Подиръ обѣдъ, С* ималъ обыкновеніе да сѣда на великолѣпно си канапе, прѣдъ писменный столъ, кой стоялъ на срѣдѣ обширнѣ му

библіотекъ, и въ таквось положеніе да стои до 6 часа вечеръ. По нѣкогашъ, той ся мжчелъ да заспи, нъ сънь никакъ не ся приближавалъ до клѣпки му. Въ това время, т. е. около 6 или 7 часа вечеръ, врата на библіотекъ му внезапно ся отваряли и въ стаѣхъ влѣзвали разны лица, кои С* познавалъ, нъ почти сички не сжществували вече. Мжжи и жени — пріятели и пріятельницы Андрея Петрова, тѣй и други лица, за въ еднѣждъ влѣзвали при него, раздѣляли ся по два по два, улавялися подъ ржкъ и ся разхождали около му. Всяка една па'ра (чифтъ), кѣту минувала край С*, покланяла му ся, усмихвала ся учтиво, или пжкъ сърдито го глѣдала

Това ся продължавало почти цѣлъ часъ, въ кого Андрей Петровичъ сѣделъ неподвижно на мѣсто си . . . ни живъ ни мъртъвъ. Нѣкои отъ тія таинственны гости завързвали разговоръ съ С*, кога той ѣ страхъ поддържавалъ. А нѣкои пжкъ, кѣту сж ся поразхождали по стаѣхъ, сѣдали на столове и не хортували нищо. Слѣдъ единъ часъ, тѣзи таинственны гости начинавали дясн отивѣтъ и слѣдъ минутъ не оставалъ ни единъ. Въ първыя дни па тѣзи явленія С* уплашенъ отъ толкосъ необыкновенно зрѣлище и, кѣту ся боялъ да не му ся смѣѣтъ и да него назовѣтъ сжевѣръ, пеказвалъ никому ужаснѣ си тайнѣ. Нъ привидѣнія явявали ся всякій вечеръ. Андрей Перовъ С* съ събственны си очи виждалъ спчки тѣзи лица, познавалъ ги, хортувалъ съ нихъ и слушалъ въпроси и отвѣты имъ. Вече нѣмало никакво съмнѣніе, чи С* вижда привидѣнія, и той най послѣ ся рѣшилъ да събощи това своему доктору. Този докторъ былъ глупавъ и, туку кѣту чулъ това, хваналъ да ся смѣй. Андрей Петровъ, оскърбенъ отъ този глупавъ постѣпкъъ своего доктора, въздѣхналъ и си замълчалъ. Нъ докторъ разказалъ Андреевѣхъ исповѣдь на нѣкой други отъ свои пріятели, и слѣдъ недѣлѣхъ — цѣлъ градъ ся научилъ, чи С* вижда привидѣнія. Много пріятели на Г-на С* дохождали при него да го пытѣтъ да ли е истина това. На повечито С* обявявалъ, чи това е само слухъ, основанъ на вѣтьрь.

Иъ на по близки си пріятели, кои показвали кѣмъ него по голѣю участіе, той открывалъ сичкъ истинѣ. Тѣ му казали иѣкон други средства противъ тѣзи невыкани гости и го свѣтували да ги употреби. Бѣдний С* употребилъ ги, пѣ безъ ползѣ: Привидѣнія, по обыкновенію, явявали се въ опредѣленный часъ, разхождали се около С*, покланели му се, усмихвали се и пакъ си отивали. Най послѣ С* до толкъсь привыкналъ на тѣзи тайлственны гости, что-то ставало му млчно, кѣту тѣ окъсѣвали иѣколко минути.

Въ таквозъ страдателно положеніе прекаралъ С* 5 или 6 мѣсяцы. Любопытство на пріятели му, кои никакъ не го оставали въ спокойствіе, и насмѣшки на врази му принуди ли го най послѣ да употребѣи какви и да е средства, само и само да се освободи отъ посѣщеніе на свои отъ онзи свѣтъ гости.

Кѣту предположилъ, чи отъ кѣща му зависи дѣто му се явявалъ привидѣнія той іѣ оставилъ и се преселилъ въ другѣ. Иъ и тукъ се явили привидѣнія та".

С*. напустиналъ доктора си и зель другъ знаменитъ, кой никакъ не вѣрвалъ въ привидѣнія и се надѣялъ чрезъ магнитизираніе да узнай отъ сѣщаго С* съ какво лѣкарство ще го изцѣли. Иъ вмѣсто да го уздрави, той го направилъ повече боленъ. Привидѣнія станали по много и начали да му се кривѣтъ и блещѣтъ по страшно. По тѣзи причинѣ С* се рѣшилъ да проси помощь отъ Петра-Франка славнаго доктора, кой тогасъ си намиралъ въ Петербургъ. Петръ Франкъ отъ първо не се наемалъ да го лѣкува, иъ слѣдъ много убѣжденія — съгласилъ се. Той дошелъ при С* въ 6 часа вечеръ, за да присѣтствова при появленіе на страшныя духове. Слѣдъ минутѣ, С* обьявилъ, чи привидѣнія та" влѣзли. Наричалъ ги по имя и фамиліѣ; описвалъ възраст имъ, одеждѣ имъ, движенія имъ; отвѣщавалъ на поклоны и поздравленія имъ и ги приверждалъ прѣдъ П. Франка, за да ги и той поздрави. П. Франкъ, накаръ да не виждалъ нищо, иъ приструвалъ се, чи вижда, покланялъ се

и поздравлявалъ. С* ся зарадвалъ и успокоилъ, защото мыслилъ чи не само той, нъ и великій Виенскій докторъ вижда страшныя привидѣнія. На другій день Франкъ далъ на С* нѣкакви си лекарства, кои бѣдный С* употреблявалъ цѣли двѣ недѣли. Нъ и тѣзи лекарства непомогнали.

Тогасъ Франкъ зель съ себе си други два доктора и свой помощникъ, дошелъ при С* п, кѣту ударило 6 часа и послѣдний объявилъ чи привидѣнія та" съ ся явили, то П. Франкъ повелѣлъ помощнику си да пустне отъ рѣкъ на С* крѣвь. Кѣту начала крѣвь да тиче и С* да ослабѣва, хванали и привидѣнія та" да исчеззатъ едно слѣдъ друго — и наконецъ сички ся изгубили безъ да излеззатъ вѣнъ отъ стаѣж. Тогасъ превързали рѣкъ му. Това ся повторило четры пѣтя въ три недѣли, и С* най послѣ ся освободилъ отъ свои мъртви посѣтители. На скоро подиръ това Франкъ си утинилъ отъ Петербургъ. Андрей Петровъ, отслабнѣлъ отъ кръвопусканіе, оздравѣлъ най послѣ и началъ да употреблява любимый си портеръ. Нъ този пѣтъ това му любимо лѣтіе станало измѣнинокъ. Истена, то почти всякій день го правело да бѣди весель, нъ заедно съ веселіе, то' му причинявало и главокрѣжіе. Единъ пѣтъ, кѣту ся пахождалъ С* въ таквозъ положеніе, дошло му на умъ за мъртви посѣтители и — ето ти ги отъ предѣла му ! . . . . . уплашенъ, С* съда на векиколышо си канане и внимателно разгѣдва невыкапныя гости: Тѣ сички нови и непознаты нему. С* мыслилъ, чи тѣ само въ тоз' вечеръ му ся явили, заню то той спомнилъ за нихъ, и ся надѣвалъ за напѣдъ да е свободенъ отъ посѣщенія имъ. Нъ духове нѣмали даже на умъ да ся отказзатъ отъ посѣщенія: Тѣ всякій вечеръ ся являвали прѣдъ С* и сега не были мирны, както прѣди. Освентъ чи ходели около му, покланели му ся и му ся кривили, нъ ещѣ му давали по нѣкоганъ цѣли прѣдставленія; играли хоро и други Европейски игри; бѣили ся помежду си и него выкали и той да ся бій съ нихъ. Единѣжъ сички привидѣнія, облечены

съ чърны дрѣхы, влѣзли при С* турили отъ прѣдѣхъ му едно поси-
ло съ умрѣлъ чилѣкъ, упѣли го и го погребли подъ писменный столъ.
Другъ пакъ пакъ врата на библиотекъ му отворили ся въ
опредѣленный часъ и при С* влѣзла цѣла свадба. Сички привидѣ-
нія были облечены въ свѣтлы паздничны облѣкла. Най напредъ
посели невѣстины дарове въ едиж кошницѣ украсена съ цвѣта.
Слѣдъ това вярвалъ священникъ и дьяконъ; подиръ нихъ — хуба-
вая седемпадесять годишная невѣста, облѣчена въ брачно облѣкло.
Тя имала на главѣ си вѣнецъ, а въ рѣцѣ си държала голѣмъ китѣ,
сѣставенъ отъ разны благовонны цвѣта. Слѣдъ неѣхъ вярвалъ крѣс-
тикъ, кой носелъ два златы прѣстены въ сребрно блюдо. Подиръ
него — невѣстины родители; а най послѣ — свидѣтели, гости и
музиканты. Сички тѣя привидѣнія, по обыкновенію, разхождали ся около
С* и му ся поклонили вѣжливо. Подиръ това тѣ на сѣдали, кой дѣто завър-
не: Едини сѣдали на столове, други — на канапе, а нѣкои си — да-
же на писменный столъ. Слѣдъ малко мълчаніе невѣстинъ татку у-
ловилъ за рѣкъ хубавая невѣста и, къту ся приближилъ съ неѣхъ
до С*, поклонилъ ся и казалъ:

— Андрей Петровичъ ! . . . позволете ми да ви представѣхъ . . .
Ваша невѣстѣ ! . . .

Младая невѣста сѣднала до С*.

Бѣдный С* пунечилъ да стани, нѣ отъ страхъ и смѣщеніе
тѣхъ и отъ болѣсть не можалъ. А пакъ привидѣніе — невѣста бы-
ла тѣхъ хубава, тѣхъ мила, щото на С* ся поискало тя да не бѣди
привидѣніе, а живо сѣщество. Най послѣ той ся събралъ съ духъ
и едвалъ, едвалъ казалъ тѣзи слова:

— Твърде ми е пріятно, Господжо . . . имамъ честь да бѣдѣхъ . . .

Невѣстинъ татку, къту го молилъ да не ся безпокои, зель отъ
сребрнаѣхъ паничка прѣстены тѣхъ и съ нихъ обручилъ Андрея Пе-
трова и младаѣхъ невѣстѣ. Подиръ това, едно привидѣніе постлало
на земѣхъ чървено платно. На него стѣпила младаѣхъ невѣстѣ, а до

неѣ Андрей Петровичъ, кой ся поддържалъ отъ двѣ привидѣнія, защото неможалъ да стои на крака си. Свещеникъ станалъ и началъ, да ги вѣичава. Къту ся свършилъ този священь обрядъ, Андрея Петрова поставили пакъ на мѣсто му и му подали книгъ да ся подпиши. Слѣдъ него ся подписала и невѣста му. Подиръ това наченали ся разни веселія. Сички привидѣшя играли съ голѣмъ охотъ. Къту сж ся наситили да играѣтъ и да ся веселѣтъ, тѣ хванали да ся разхождѣтъ около С*, поклонили му ся, приближили ся до вратъ и — изчезнали. Подиръ нихъ изчезнала и невѣста та".

Това представленіе было най продължително. Андрей Петровичъ много ся уморилъ и, за да сполучи малко нѣщо силы, той испилъ единъ слѣдъ другъ двѣ голѣмы чаши съ портеръ. Това питіе му дало силы и го накарало да спи. Туку къту легналъ С* ся предалъ въ дълбокъ сънъ, кой го държалъ въ обятія си до пладнѣ на другій день. Къту ся събудилъ. С* съ помошь на слугъ си Прокопія облѣкълъ ся и ся закарилъ да сѣдне въ великолѣпно си канапе. Нъ въ то сжщо врѣмя неговъ погледъ нечаянно падналъ на софъ, коя стояла на другій край.

— Що е това ? . . . Кой спи тамъ на софъ ? . . . . . запиталъ Андрей Петровичъ съ изумленіе. Прокопій мълчалъ.

— Кой тамъ спи ? гнѣвно повторилъ С*.

— Господжа ! . . . кой другій можн да спи тамъ ? отвѣщалъ Прокопій съ хладнокрѣвіе.

— Какъ господжа ? . . . Каква господжа ? . . .

— А чи вый Вчера не ся ли женихте ?

Андрей Петровъ падналъ почти безъ чувства. Той ся уплашилъ, мислилъ, чи наистина ся уценилъ за привидѣніе; нъ за негово щастіе — излѣзло напротивъ. Нѣкои отъ близки му пріатели рѣшили ся да го оженѣтъ за единъ младъ момъ, коя была много

хубава и честна; нѣ твърдѣ нѣкъ бѣдна. Тѣ си воспользовали отъ неговѣхъ вѣтренность и го вѣнчали съ неѣхъ.

С* живялъ съ младѣ си женѣ 6 години и, слѣдъ къту уириѣлъ, оставилъ ѣ голѣмо богатство.

В е л и к ѣ о у к а і е.

Нѣкой си Испанецъ Иппотинъ, уби одного благороднаго Арапинна и сполучи да побѣдѣе отъ рѣцѣ-ты на правосѣдіе-то отъ кое-то ся строго гонеше; ползувалъ ся отъ ненадѣйныхъ едина кривѣхъ улицѣхъ на нѣтъ, прѣскочи презъ едина доварѣ въ широка едина градинѣхъ. Ступанина който бѣше исто Арапинъ случи ся да ся разхожда въ туй време въ градинѣхъ-тѣхъ си; Иппотинъ му съобщилъ случкѣхъ и съ най умилителенъ способъ му съ моленіе да го скрий. Той го послуша съ съжалѣніе и мѣжественно му ся обща да му спомогне. Затвори го въ лѣтнѣхъ-тѣхъ си кѣмѣхъ и го пазѣ догдѣ нападне нощныя мракъ, за да предвиди способъ за убѣгваніе-то му. Нѣ какво грозно извѣстіе? Малко време слѣдъ това, донесоха му мѣртво-то тѣло на сына му; описаніе то на убіеца неразличаваше въ нищо отъ образа на Испанеца когото бѣше то ѣ скрилъ въ лѣтнѣхъ-тѣхъ си кѣмѣхъ. Злощастный-тъ отецъ ся намѣри въ твърдѣ критическо положеніе. Употрѣби сичкыты си сили да не даде никакъ знакъ на страха и съмнѣніе то което почувствува. Оттегли ся въ кѣмѣхъ-тѣхъ си и седѣ до срѣдъ нощъ. Въ това време сърдце-то му, злѣ ся бѣше, на конецъ стана и отиде самъ въ градинѣхъ-тѣхъ отвори вратата на лѣтнѣхъ-тѣхъ си кѣмѣхъ и продума на Испанеца по тоя начинѣ „христіанно, младець-тъ когото ся убилъ е единародныя ми сынѣ; погрѣшка-та ты заслужва най строгото наказаніе, нѣ като съмѣ ты далъ честнѣхъ думѣхъ за да не тѣхъ предамъ, още же и като

не приемамъ да претѣпмъ таково несмыслено обѣщаніе къмъ единъ жестокъ непріятель, ще вы предстателствувамъ “. Тогава заведе Испанеца въ коиношницы-ты си, даде му едно муле отъ найбѣжливыты и бѣгай, му рече, догдѣ нощныя мракъ тя скрива. Рмцѣтъ ти съ осквернены съ невиннѣмъ-тѣ кръвъ на мило-то ми чадо, изъ Богъ е праведенъ; благодарѣмъ му дѣто вѣрата ми е благочестива и възлагамъ сѣдѣжъ-тѣ си на него.

(Преведе отъ Турскы)

Д а й н е л о в ѣ.

Разговоръ между трима ученика:

*Мирча, Стояна и Недя, Дьда Дима, Мирчевъ баща,
Даскалъ Цоня и Бояна, школскій епитропъ (*)*

СТОЯНЪ.

Ей, пріятелю, ето и тѣзи години свършихме испытанія-та — не ся съмнѣвамъ че всякой ученикъ ся весели днесъ като ся вижда тѣй свободенъ въ распуса. — Ще имаме доволно врѣмя да ся расходимъ по лѣтны-ты расходки.

МИРЧЮ.

Тѣй любезный ми, нѣ за мене не тѣй. По добръ да не бы ставало испытаніе, да не бы имало распусъ и да не бы съмъ пналъ врѣмя да ся расхождамъ, нѣ да бы съмъ си слѣдвалъ се учение-то.

СТОЯНЪ.

Защо, Господине, не ли ся благодаришь отъ това ? учение-то е всякогы учение, нѣ распусъ-тъ бива само единъ пѣтъ въ години-тъ; защо прочее да не си весель ?

МИРЧЮ .

Азъ не можѣ да бѣдж весель отъ испытаніе-то и распуса, защото тѣй давѣтъ причинѣ на бащѣ ми за да иска да мя отсѣче безъ врѣмя отъ душевни-тъ храни, т. е. отъ учение-то ! той искаше още по мнѣжло-то испытаніе да мя извади отъ училище-то, нѣ азъ едвамъ можихъ съсъ постянны-ты си молбы да го прѣдумамъ за да мя остави да си слѣдувамъ уроцы-ты до нынешне-то

---

*) Казанъ въ Шумненско-то училище на 14 Авг. 1860 въ дсь-тъ на раздаваніе-то на награди-тъ.

испытаніе. Ето то ся свърши, а сега що ще да му думамъ, когато утрѣ земли да мя отвежда на мастора ?

СТОЯНЪ .

А ! това е жалостно, друже мой, азъ знаѣхъ твърдѣ добръ, чейти, който си ми съученикъ, си вкусилъ сладость-тъ на ученіе-то, тъй също както и азъ. За насъ ученици-ти, които сме възлюбили малко много мъдрость-тъ и наукъ-тъ, нѣма другъ по голѣмъ скърбъ освѣнъ да пскать родителіе ти ни да ны откъсватъ безъ врѣмя отъ ученіе-то. Това е единъ смъртоносенъ ударъ за насъ, които сме достигнали въ таково врѣмя на науки-ты, дѣто ще можемъ едвамъ да вкусаме плодовеи имъ и да ся воспользуваме отъ тѣхъ.

МИРЧЮ .

Ахъ ! азъ бы желалъ много по добръ да не съмъ достигвалъ въ тѣхъ стѣпень на ученіята, нъ да мя је зель баща ми отъ училище-то, още до дѣто бѣхъ въ взаимно-то училище; защото тогази не щѣхъ да имамъ тѣзи мысли, които днесъ мя правять да ся нѣмамъ за най-злочестенъ на свѣта, нъ щѣхъ да ся задоволя съсъ малко-то си прочитаніе и криволюбво писваніе.

ПЕДЮ .

Ха ! глѣдай умъ ! Тебе баща ти се съ ученіе ли живѣе ? занаятъ, занаятъ ! то глѣдай ти : книгата чейка не храни. Хане менъ баща ми да искаше тъй както твой-тъ да мя извади отъ училище-то, че да мя даде единъ кракъ напредъ] на] мастора, азъ бихъ го послушалъ съсъ всякъ радость. Охъ ! какво хубаво ! дѣлникъ работи, работи, доди празникъ земли торбъ-тъ на] рамо, хайде за рацы, или по-туѣ врѣмя, за дрънky. Нѣма нѣто да тя пытатъ защо си ходилъ че не си прѣговарялъ, нѣма нѣто учители да тя наказвѣтъ, нѣто надзиратели да тя глѣдатъ, нѣто пакъ и законы да вардишь; ходи кадѣ щешъ свободенъ отъ всякъ странъ.

МИРЧЮ .

На ! таквизи ученици, дѣто има като Неда, трѣбва бащи-тъ имъ да ги даватъ отъ сега на занаятъ; защото тѣй като сж тѣй небрежливи и като нѣматъ никакъ ученіе на сърце си, сто години да стоятъ на училище пакъ не ще ся научятъ нищо.

НЕДЮ.

Защо, господине, тебѣ занаятъ-тъ не ти ли харесва ? Насъ бащи-ти ни съ какво ни хранятъ ?

МИРЧЮ.

Не ! никогы не смѣхъ азъ да покрусамъ занаята, защото знахъ че той е благословенъ отъ Бога, и когы да е азъ отъ него ще ся храни тѣй както и баща ми. При това тя увѣрявамъ че азъ, ако и да бѣдахъ художникъ, когато намѣри свободно врѣмя не щѣ да отидѣхъ като тебе по рѣкы-ты и по търници-ты да ся скытамъ като дивъ, нъ ще ся занемъ съ прочитаніе на разны полезны книги, съ намѣреніе да ся ползувамъ нѣщо умственио и душевно, и тѣй като ще глдамъ всякогы да умножавамъ знаніята си, не ще живѣхъ като тебе въ мрака на невѣжество-то, нъ ще бѣдахъ що годѣ понятенъ и просвѣтенъ отъ ученія свѣтъ.

НЕДЮ.

Праздни сж тѣй, не щѣ да ги чювамъ: отъ учены-ты ще потѣне свѣтъ-тъ. Виждаме е ! учени-ти що правятъ: вси чкы-ты лоши-вины у тѣхъ. Азъ колкото самъ по прстѣ, толкози и душа ли ще има по добро мѣсто на онзи свѣтъ отъ колкото ваши-та която ще бѣди учена.

СТОЯНЪ.

Тышко ти тебѣ ! надѣвай ся ты съсъ грубость-тъ и заблужденность-тъ на душихъ си да намѣринъ спасеніе въ онзи свѣтъ ! Господине, какъ можешъ ты да бѣдишъ увѣренъ за спасеніе-то си, когато не само не познавашъ, но и не ищешъ да ся научишъ да познавашъ длѣжность-тъ си камъ Бога, камъ вѣрж-тъ си ? Можешъ

ми ми каза какво пѣщо е Богъ, Вѣра, и какво нѣщо е законъ Божій? (яде ли ся, пие ли ся, градъ ли е, село ли е)? Сичко това е далечъ отъ тѣбе, и като самъ ся далечишь отъ него и спасеніе-то ти става далечъ. Знашь ли Исусъ Христосъ какво казва? „Испытайте списаніята, защото въ тѣхъ ще намѣрите животъ вѣчный.“ Прочее ты който не щешъ да испытвашъ списаніята, сиречь не щешъ да ся учишь, надявашъ ли ся да намѣришь животъ вѣчный?

НЕДЮ.

Добрѣ, сега колкото Християне има не учепи не щятъ ли сполучи спасеніе? Ето и азъ съмъ единъ отъ тѣхъ какво ще кажишь?

СТОЯНЪ.

Не, не! ты не можешъ да бѣдешъ отъ тѣхъ, защото тѣхната неученность е съвсѣмъ неповинна, и всяка неповинность е прѣста отъ Бога; нѣ дума та е врѣхъ млади-ты като тебе, конто, като ви сломага врѣмя-то, вмѣсто да възлюбите мъдрость-тѣ и да желаете просвѣщеніе-то, на противъ вые го мразите и го гоните, и сѣтишъ какво правите? отивате да ся вверете въ окаяниѣ-тѣ онаѣхъ слѣпотѣхъ, поради коѣхъто самъ Богъ Исусъ Христосъ слѣзи отъ небосто на земѣхъ-тѣхъ, за да ѣхъ изгони изъ между чловѣцы-ты и да ги просвѣти съсъ своето Евангелско и душеспасително поученіе. Прочее ты, който си ся родилъ Християнинъ длѣженъ ли си да ся просвѣтишь съ Божественно-то поученіе или не? Явно е че да; зашто инакъ като нещешъ да ся научишь на онова що тя поучава Христосъ, тогази не си достоенъ да ся наречешъ и неговъ послѣдователь; а когато си роденъ Християнинъ и не си послѣдователь на Христа, ты си достоинъ за по голѣмо осѣжденіе отъ колко-то іединъ грубъ многобожникъ.

НЕДЮ.

Стига, стига! не щѣ да мѣ съвѣтувашъ. Нема да ся учя е, какво ще ми сторишь? и отъ днесъ нататакъ нѣма да стѣпя въ пу-сто-то ти училище. (*Отива си сардитъ*).

МИРЧЮ.

Остави го, брате, остави, той е единъ отъ безсѣвѣстны-ты и заблужденны-ты ученицы, които, като имъ ся вижда чуждено учение-то, прѣграцатъ яко простотѣ-тѣ, нещѣтъ никакъ да ѣк отпустѣтъ изъ прѣгрѣды-ты си и искатъ да бѣдѣтъ вѣчно съ нейъ. Какво щѣтъ да правятъ ные нека видимъ нази си, какъ ще станемъ.

СТОЯНЪ.

Не е тъй дума-та, пріятелю мой, ные не трѣба да гледаме само ные да ся изучемъ, нъ и да желаемъ отъ сърце за общо-то ни народно просвѣщеніе; защото ные сища млади сме едни и сѣщи чяда на милѣ-тѣ си майчицѣ Българіиѣ, които, като гледа, съ жалость голѣмѣ, на онѣзи млади що оставатъ да чезнатъ вѣчно въ дълбокѣ-тѣ тъмнинѣ на невѣжество-то, напусто излива горьки сълзи.

МИРЧЮ.

Ах! пріятелю, колко ми е жилъ и мене като гледамъ че баща ми иска да мя стѣие отъ *душевиѣ-тѣ* *хранѣ*! Дано прѣблагій Богъ го просвѣтяше прѣзъ Св. Духа за да мя остави още единъ годинка да си бѣдѣ на учение-то! Ах! учение, учение, ты си наше спасение.

(Дѣдо Диму, Мирчовѣ баща, и Даскалъ Цони ся появяватъ)

ДѢДО ДИМУ.

Ще ви кажѣ азъ вамъ едно учение! . . . . Не дѣйте вървѣ-тамъ . . . . да земете нгѣж-тѣ въ рѣжѣ си че . . . . ха!!! Ела, даскалъ Цоне, да посѣдимъ малко тука, зере ся уморихъ.

ДАСКАЛЪ ЦОНИ.

Е! какво ще сторишь, старина-та уморява челѣка.

ДѢДО ДИМУ.

И азъ то думамъ е! — ето го, хранилъ съмъ го облачалъ съмъ го, че защо? на старо врѣмя при него рахатъ да видѣ. Ама пусто-то му учение — отъ дѣ нѣжабъ станѣ — се то, се то. Бе сынко, думамъ му, стига толкозъ този даскалъ, хайде по сега на

мастора, той не щж че не щж. Че защо ? защо-то ималъ още да четє.

МИРЧЮ .

А че намъ ни остава още да учимъ

ДЪДО ДИМО (*пръкжсва го*) .

Мълчъ ! тебъ не ти ся пада рѣчь. Я дай самъ книгж-тж си да види Даскало какво има още да четєшь, трѣбатно ли е не ли е ? (*Мирчю донася книгж-тж и ѝж подава*).

ДЪДО ДИМО (*подава ѝж на Даскала?*)

Я вижъ, Даскалъ Цоне, какво е училъ толкози врѣмя нашій сынь, учєніє-то му баримъ ще ли влѣзи въ работж ?

СТОЯНЪ (*шепне на ухо-то на Мирчя*).

То не е древо чи да влѣзи въ работж е.

Даскалъ Цони зема книгж-тж, турга си очила-та и захваща да ѝж прибраца. — Стоянъ шепни пакъ на ухо-то на Мирча и дума: Какво ли разбира ! той сега ще ѝж каже еретическж.

(*Дъдо Димо глѣда въ книгж-тж и дума на Даскалъ-тж*):

Не му отбирамъ ки, черны слова на бѣлж книгж, кой знає какво казва. Биръ баксанъ не е злѣ челѣкъ да проумѣва отъ книгж.

(*Даскалъ Цони се плюй пръстїє и прѣбраца листїє-ты*.)

ДЪДО ДИМО.

Какво трѣснїнь ?

ДАСКАЛЪ ЦОНИ.

Глядамъ да видж да ли има . . . . ама каквото ся вижда нѣ-ма, пакъ като нѣма то, книга-та бива май . . . . нефилита. (*Пакъ прѣбраца листїє и си маха главж-тж и дума*): ха ! ! ! (*най съ-тиъ си ударї ржкж-тж у книгж-тж и дума сърдито*): нѣма, нѣма!

ДЪДО ДИМО.

Че какво е то нѣщо ба Даскале ?

ДАСКАЛЪ ЦОНИ.

Господъ, Господъ ! ты неможь му проума кы: въ една книга, нѣмали писано Господъ, ти бѣва еретическа,

ДЪДО ДИМО.

Що думашь ? тѣзи даскали намъ чадата ни ще извѣрять ба даскале !

ДАСКАЛЪ ЦОНИ.

Ще извѣрѣть е ! хпчъ книга дѣто няма да пиши Господъ, давамъ ли ѣхъ азъ на дѣца-та да четѣть ! извѣрили ги отише . Ей ! ! ! дѣ е старо-то ученіе ! ученіе-то е ! . . . . Азъ като учихъ момча-та, ты знашь е, имаци ли таквози нѣщо ? Книга . . . за дѣте . . . . азъ знамъ: перво, перво, (на мѣсто първо) букуварь, ама какъвъ ? съсъ червени слова: тѣй сж хасмъ букуваріе; сѣтиѣ дохожда наустница, че Псалтирь, че Апостолъ, че святцето като искара дава му ся алфавита и то като научи свѣршил, донося най-сѣтиѣ-тѣ софрѣ на даскало и си отива по занаята. Пакъ сега извѣрили тѣзи книги и ги замѣстили съсъ какъвы ? съсъ еретически ! . . .

ДЪДО ДИМО.

Ами сега не ли ся намѣря отъ тѣзи книги ?

ДАСКАЛЪ ЦОНИ.

Намѣря ся, ама гядамъ и отъ тѣхъ май хванѣли да вадѣтъ калпавы.

ДЪДО ДИМО.

Какъ калпавы ?

ДАСКАЛЪ ЦОНИ.

Какъ ще е ? чървеныты имъ слова не ли исхвѣрили, пакъ една книга като нѣма чървены-ты си слова, ти книга бѣва калпава.

МИРЧЮ .

Имашь голѣмъ погрѣшкѣ, Даскалъ Цоне, тази книга не е еретическа, нѣ ся казва численница, спречъ наука, която учи спо-

собѣ-тъ, по който трѣба да извършваме разны-ты дѣйствія на чиста-та,

ДАСКАЛЪ ЦОНИ.

Се пакъ еретическа. Какво ще бѣди то свисла-та ?

МИРЧЮ .

Твое милость пакъ не разумѣ. Не е свисла, изъ числа, сиречь книга, коя-то учи хесапъ, хесапъ !

ДАСКАЛЪ ЦОНИ.

Хесапъ ли ? ха ! ! ! Ракамъ що не кажишь. Ами тефтеръ ракамъ, ока ракамъ, ортакъ ракамъ има ли тука?

СТОЯНЪ.

Каквы другы има каквы ? дѣто твоя милость не си ги нито виждалъ нито пакъ чувалъ.

ДАСКАЛЪ ЦОНИ.

Моя милость ли ? Ей ! ! азъ ги знаѣхъ тѣхъ всичкы-ты, мой сынко, колко чираци имамъ като васъ; ама този ракамъ дѣто е тука прилича ми май на еретический. Другы книги другы, тѣй . . . Славянскы учать ли ви даскалы-ты *(и дига си очила-та)*.

СТОЯНЪ.

Да, учать, и нѣ ны учать тѣй както твоя милость само да прочитаме като папагали безъ да разумѣваме, но рѣчь по рѣчь можемъ да го кажемъ на простобългарский. Менѣ ми ся струва че и твоя милость не разумѣвашъ като прочиташъ.

ДѢДО ДИМО.

Мълчъ ! какъ смѣешь ты да кажишь на единъ старъ даскалъ не разумѣвашъ ? ты отъ него по много ли знаешь ? гядай го гядай .

ДАСКАЛЪ ЦОНИ.

Е туй ги учать сегашни-ти даскалы е ! вижъ.

СТОЯНЪ.

Дѣдо Димо вые не трѣба да ся сърдите. Азъ ви казвамъ то

дѣто е. Ето да донесемъ едиѣж Славенскѣ книгѣ, че да видишь що ли може да открие нѣщо.

ДАСКАЛЪ ЦОНИ.

Дай книгѣ-тѣ да видимъ ! ты ли ще откриешъ или азъ ? глѣдай, глѣдай, какъ гы научили да хоратувать на срѣщѣ ?

СТОЯНЪ.

(Отива да донесе книгѣ-тѣ. Донося ѣж, подава ѣж на даскала и дума): ето ти една книга, дѣто има да писва Господь.

ДАСКАЛЪ ЦОНИ (*туря очила-та, зема да прочита и дума.*)

Ей ! колко съмъ гы тѣкувалъ азъ тѣзи ! (*прочита:*)

Аще не обратѣте сѣ, оръжіе свое очѣститѣ, лѣкъ свой напращѣ и оуготова ѣ, и въ немъ оуготова сосѣды смѣртныя, стрѣлы свои сгарѣемымъ содѣла.

СТОЯНЪ .

Е доста. Какво ще рече туй ?

ДАСКАЛЪ ЦОНИ .

Какво ще рече Аще не обратѣте сѣ оръжіе своё очѣститѣ ще кажи: обра ружѣ-тѣ и ѣж учисти. ха ! пакъ: лѣкъ свой напращѣ и оуготова ѣ, сайкимъ упражни луко и го наготви, ха ! ! ! и въ немъ оуготова сосѣды смѣртныя, сосуди какво бѣше ? ха ! ! съсѣди, демекъ наготви на съсѣди-ты си, ей ! ! сега да видимъ и туй: стрѣлы свои сгарѣемымъ содѣла, пакъ туй ще кажи и на луко стрѣлы-ты содѣла демекъ, удѣла. Дѣ кажи и ты да видимъ (подава книгѣ-тѣ на Стояна и дума на Дѣда Дима ухыленъ) нека кажи и той да видимъ.

СТОЯНЪ.

Много далекъ твое-то тѣкуваніе ! както небе-то отъ земѣ-тѣ. То тамъ нѣма да казва нито ружѣ; нито лукъ, ни пакъ и стрѣлы-ты му удѣла, (*гляда на книгѣ-тѣ и дума:*) то ще каже че, ако не ся обьрни лошевый человекъ, Богъ ще наточи оружѣ-то си, спречъ сабѣж-тѣ, и напращѣ лѣка си и го приготви: и противъ

него приготоѣи смъртни съчява: натыкъи си и стрѣлы-ты противъ гонители-ты. Разумѣли ?

ДАСКАЛЪ ЦОНИ (ся забрька и дума:)

Стой има друго — я дай книгъ-тъ (и си клати главъ-тъ).

СТОЯНЪ.

Какво ще ѣх давамъ ? ты не отбирашь отъ нищо; ты знаешь само да заблуждавашъ умове-ты на хора-та. (зема Мирча за ръкъ, и си отивать и даскалъ Цони дига си очила-та).

ДѢДО ДИМО (ухыленъ дума):

Е ! ама, Даскалъ Цоне, тебе тя спънъхъ галба ялади-ты.

ДАСКАЛЪ ЦОНИ.

Не, бе брате, книга-та затъ калпава, не влядашь ли че нѣма червены слова ? азъ ти казахъ е !

ДѢДО ДИМО.

Книга-та незнамъ калпава ли е, ама и у тебе нѣма скопусъ ха! защо-то гядамъ . . . . .

ДАСКАЛЪ ЦОНИ.

Е ! ама не ми гълчи тѣй ! не разбирашь отъ нищо баримъ тълчъ ! Едно нѣщо като е калпаво — излъгва ся челѣкъ. Стой азъ тебе да ти донеса моѣ-тъ Славепскъ книгъ, чи да видишь ты даскалъ си Цоне какво чете=нечете. (Става и си отива ушь книги да донесе).

Дедо Димо става да ся порасходи, и додѣ ся расхожда до-хожда

БОЯНЪ, школскій епитропъ и дума:

Добъръ ти день, дѣдо Димо, какво си приказвате съ даскала? поучявали тя, поучявали ?

ДѢДО ДИМО.

Далъ ти Богъ добро. Какво ще е ? Нашый сынъ . . . ! Мир-ча . . . . . искалъ по сега да го зема отъ даскала че да го дамъ на мастора , за то попытахъ даскала-тъ, той пска да каже че сегашне-то учение было еретнеско, ама и той

какво-то го глѣдѣмъ, не отбира май отъ сегашне-то. Азъ и тѣбе ще попытамъ за туй какъ да направя, зере сынъ ми не рачи никакъ да остави школето. Ты си пакъ школскый епитропъ, вые пакъ по добръ познавате. Отъ истинж онзи и той даскалъ ама, какво-то глѣдамъ минжлъ отъ него даскалжкъ-тъ !

БОЯНЪ.

Даскалъ Цони ли ? той нищо не разумѣва, той знае само вѣнце да пѣе. Я ты си остави тамъ чядо-то да си слѣдова учение-то до дѣ ся изучи добръ, че послѣ го дѣвай на занаятъ. Знаешъ ли ты че сега безъ учение челѣкъ не струва ни пара ? Помысли си малко учение-то да е лошево нѣщо, наши-ти граждане ще ли плащатъ на учители въ години-тъ толкози хиляди гроши ? защо правятъ тѣзи разноски ? за тѣхния си кефъ ли ? анджакъ за да ся учи твое-то мое-то момче, сиречь сыромъшкы-ты дѣчица да ся понзучавать и да не оставятъ тѣй слѣпи като насъ.

ДѢДО ДИМО.

А че нашій . . . . стига му толкозъ, бе брате, попъ не щѣ го правѣж е, защо му е повече ?

БОЯНЪ.

Ей ! Дѣдо Димо, ты не знаешъ учение-то какво нѣщо е; азъ бы далъ мило за драго, ако можяхъ да станж момче че да отидѣ да ся учѣж на сегашне-то учение ! разумѣвашъ ли ? Прочее остави сына си да ся учи до дѣто има врѣмя и до колко-то трѣба да ся изучи; друго яче ты грѣшишь прѣдъ Бога ако го откаснишь отъ учение-то, което е храна на душѣ-тъ; защо-то прѣзъ учение-то само може человѣкъ да познае що е Богъ, що е Вѣра, що законъ Божій, що е законъ свѣтскый, що е свѣтъ, що е народъ, що е честь, що е слава и пай сѣтиъ що е и само-то человѣчество; безъ учение-то ные живѣемъ въ дълбокж тъмнинж и не можемъ да ся видимъ дѣ сме и какво сме ! Ты трѣба да ся благодаришь днесъ за дѣто сѣ си

палѣрили помежду гражданы-ты ни хора умни, мѣдри и родолюбиви
че съ станѣли причина да ся състави училище въ града ни за да
ся учить сыромашки-ты дѣтица. Нека имъ подари Богъ животъ, здра-
віе съ благополучны дѣлгы дни за да си слѣдовать своп-ты бла-
годѣянiя, съ конто заслужвать хвалѣ и честь прѣдъ Бога и прѣдъ
человѣцы-ты.

ДѢДО ДИМО.

Аминь.

Д. II. Войниковъ,

Гласъ врьхъ Българско-то просвѣщеніе. (*)

Що съ чува тамъ далекъ,
Дѣт' истича златный вѣкъ ?
Гласъ отъ Музы насъ вика
И ни сочи наукъ.

О ! ты музинъ сладкъ гласъ
Що си свикалъ тука насъ,
Ты ся сбивашъ въ сърдца ни
И смривашъ душижъ ни.

Мждрость-та ни векъ зове
За ученны плодове,
Да ся втекиимъ съсъ радость
Камъ наукъ ученность.

Стига толкозъ врѣмена
Тазъ дѣлока тьминна
Нашій народъ владяла
И го въ плѣнь-тъ си държала.

(*) Казанъ на 14 Августа 1860 по раздаваніе-то на награды-ты въ
Шюмненско-то училище слѣдъ испытанія-та отъ ученика Гіоргия Жекова.

Некъ ни хрумни въ память-тж,
Че Народъ сме на свѣта !
Съ писма и Книжевность
Въ старо врѣмя съ учопность !

Дѣ е златный онзи вѣкъ,
Дѣто Българе ти векъ
Славяхъ ся съ своѣж-тж
Писменность богата ?

Дѣ е онзи игемонъ,
Българскый царь Симеонъ,
Що н' Книжевность състави
И ѣж вѣчно прослави ?

Ные сме стали доръ до днесъ
Като боли вѣвъ несвѣсть,
Безъ наукъ, ученіе
Кат' отъ дарбж лишени !

Стига толкозъ да търпимъ
Въ простотж-тж да гніемъ:
Ные сме твари дарени
Съ духъ и разумъ снабдени.

Днесъ ны Музы векъ зоватъ
Искать да ны надарятъ,
Насъ младежи съ ученіе,
Туй душевно спасенію !

О ! ты Боже надари
Съсь наукъ узари
Наш' ты силы душевны
Що сж теб' векъ преданы.

Духъ святой ни испрати,
Да насъ млады просвѣти
Съсь ученіе, наукъ,
Що ся намъ векъ прилика.

А ты черна просто-то ! —
Днесъ сме веке въ тържество —
Тебе вѣчно ще гонемъ
И тя татакъ потиримъ.

Вижь ты еднажь погляди,
Та ся малко постряси:
Ный сме веке въ онзи пѣть,
Дѣт' ся вижда ясенъ свѣтъ.

Тука влада свѣтлина
Божествена добрина,
Правда-та е открита
Истина-та развита.

Благый Боже подари
Дяголътенъ сътвори
Султанъ Абдулъ Меджсида,
Кой се добро ожида.

При Държавный тойзи царь,
Милостивый Господарь,
Имаме ный сполукъ
Да си видимъ съ наукъ. (*)

Д. Поповъ Войниковъ.

(*) Тази пѣсня си има, както ни извѣстивать и ноти и ся је пѣла на испитаніе-то. Ній бързани да похвалимъ Г. Д. Попова Войникова за особениж-тѣ ревностъ и за сръдства-та, съ кои-то той ся старас да вдъхне на съотечественици-тѣ си любовъ къмъ просвѣщеніе-то. Разговори-тѣ, които той пише, не ще останжтъ безъ добро впечатлѣніе и ще съдѣйствувать по малко за цѣль-тѣ, коѣ-то си негова милость прѣдполага съ тѣхъ.

За Българскѣ-тъ Грамматикѣ

НА Г. МИРКОВИЧА.

(Продължение гл. брой 20. стр. 169.)

Второ-то спряженіе въ грамматикѣ-тъ на Г. Мирковича по малко обработено, отъ колко-то първо-то. Г. Мирковичъ полага, чи „това спряженіе ся различава въоб ще отъ първо-то 1, съ туй чи нѣма съслогателно наклоненіе, 2, чи изявително-то му нѣма толкова времена, колко-то първо-то, и 3, чи условно-то му ѣ лишено отъ отклонѣніиало време“ .

Какъ да нѣма второ-то спряженіе съслогателно, или спорѣдъ поправкѣ-тъ, условно наклоненіе ? Или хортувѣтъ Българе-тъ: *гледвамъ* (отъ глѣдамъ), *чаквамъ* или *чакувамъ* (отъ чакамъ) *думвамъ* (отъ думамъ) и ги употрѣблявѣтъ въ този истій-тъ разумъ, какво-то: *ковавамъ* (отъ ковѣ), *дѣлвамъ* (отъ дѣлѣ), кои-то принадлежѣтъ на условно-то наклоненіе, спорѣдъ разсѣжденіе-то на самага Г. Мирковича ? Това сѣщо-то условно наклоненіе ся явява не само въ безпрѣложни-тъ глаголи, но и въ прѣложни-тъ. Българе-тъ казвѣтъ: *сѣбирвамъ* (отъ сѣбипрамъ) *прочитвамъ* (отъ прочитамъ), *смитвамъ* (отъ смитамъ) и проч. Условно-то наклоненіе садъ въ нѣкои прѣложни глаголи ся смѣсва съ изявително-то, и то не чи го нѣмѣтъ тѣ, но чи образова ніе-то му, като не ся много различава отъ образование-то на изявително-то, или като става затруднително за произношеніе-то, смѣсва ся съ това дѣрне-то наклоненіе по формѣ-тъ си, но се пакъ може да си приѣма свой-тъ собственихъ отличителнихъ формѣ. Напримѣръ въ българскій-тъ іазикъ іеднакво може да ся каже: *преписвамъ* или *препи-*

свувамъ го, ако ми заплатишъ; прѣоравамъ или прѣораввамъ тѣжъ нивъ, ако си намѣришъ волове и проч. Това не ѣе свойство впро-
чемъ само на прѣдложни-тѣ глаголи: безпрѣдложни-тѣ и тѣ позво-
ляватъ нѣкога да ся употребн изявтелно наклоненіе на мѣсто ус-
ловно какво-то: *земамъ го или земвамъ го, ако ми го дадешъ*.
По то може да ся забѣлѣжава повече въ опѣзи прѣдложни глаголи,
въ кои-то появляваніе-то на собственоусловиѣ-тѣ формѣ става затру-
днително за произношеніе-то, какво-то напр. въ глаголь-тѣ: *прѣписвамъ*.

Г. Мирковичъ казва, чи второ-то спряженіе нема въ изъби-
телно-то си наклоненіе толкова врѣмена, колко-то първо-то. Ако
господство му прави различіе между *крѣщаваахъ* и *крѣща-
ваахъ* и първо-то врѣмя нарича *минало несъвършено*, а второ-то
минало неопредѣлтелно, то зашто да не е могълъ да рече и *кра-
щаваахъ съмъ*, *крѣщаваахъ съмъ быль* за да напра-
ви и други-тѣ двѣ врѣмена, кои-то ся намиратъ въ първо-то му
спряженіе спрѣчь: *минало относительно* и *минало неотнотно*,
като оставѣше за *минало неопредѣленно* врѣмя и за *прѣминало*:
крѣщаваахъ съмъ и *крѣщаваахъ съмъ быль*? Като има іединъ глаголь
двѣ-тѣ тѣзи врѣмена: *минало несъвършено* и *минало неопредѣленно*
той има и тѣзи, кои-то излѣзватъ отъ тѣхъ, спрѣчь: *минало отно-
сительно* и *минало неотнотно*, *минало неопредѣленно* и *прѣ-
минало*. Г. Мирковичъ вмѣстилъ въ второ-то спряженіе послѣдни-
тѣ двѣ врѣмена, а първи-тѣ не вмѣстилъ, като прѣдположилъ безъ
причинѣ, чи ги нѣма.

Ній не можемъ да намѣримъ впрочемъ различіе между *крѣща-
ваахъ* и *крѣщаваахъ* или *раздѣляахъ* и *раздѣляахъ*, спорѣдъ колко-то
сми слушали Българе-тѣ. Наше-то мнѣніе ѣе, чи и двѣ-тѣ врѣмена
спрѣчь: *минало несъвършено* и *минало опредѣлтелно* съ пропз-
водни-тѣ отъ тѣхъ си служатъ съ іеднѣ и истѣ-тѣ формѣ: *крѣ-
щаваахъ* и съ производни-тѣ отъ неѣхъ *крѣщаваахъ съмъ* и *крѣща-
ваахъ съмъ быль*. Ній искамы да речемъ спрѣчь, чи *крѣщаваахъ*, *крѣ-*

щава.лѣ сѣмѣ и крѣщава.лѣ сѣмѣ бы.лѣ съотвѣтствуютъ и на: *ковяхъ, кова.лѣ сѣмѣ и кова.лѣ сѣмѣ бы.лѣ* както и на *ковахъ, кова.лѣ сѣмѣ и кова.лѣ сѣмѣ бы.лѣ*.

Безъ причинъ не допустилъ Г. Мирковичъ въ второ-то спряженіе на грамматикъ-тъ си и отколѣизминало врѣмя какво-то: *зема.лѣ быхъ крѣщава.лѣ быхъ* и проч.

Г. Мирковичъ полага още, чи условно-то, сирѣчь сълагателно-то наклоненіе на второ-то спряженіе је лишено отъ отколѣизминало врѣмя. До колко има мѣсто това утвържденіе на Г. Мирковича, читателн-тъ ще сждѣтъ, като си докарать на умъ-тъ онова, кое-то рекохми по горѣ за наклоненія-та и за различіе-то имъ іедно отъ друго, както и за врѣмена-та имъ.

Въ заключеніе на думъ-тъ си за врѣмена-та и наклоненія-та, кои-то сръщамн въ грамматикъ-тъ на Г. Мирковича, ній ще забѣлѣжимъ іеще, чи господство му, като хортувалъ за врѣмена-та на условно-то наклоненіе, не помянѣлъ нищо за онѣзи формъ на това наклоненіе, кои-то тѣй често употрѣблява Българинъ-тъ, кога иска да изрази нѣкое дѣйствіе съ условіе, и коя-то ся прави отъ врѣмена-та на глаголь-тъ *и.жъ*, какво-то: *и.лѣхъ да паднѣ, и.лѣхъ сѣмѣ да паднѣ въ локъж-тъ, ако не быше ми ти свѣтѣлѣ, ако да не сѣ ме бы.ли улови.ли другари-тъ ми* и проч.

Като хортува за произведеніе-то на сложни-тъ глаголи и за произведеніе-то на врѣмена-та и наклоненія-та, Г. Мирковичъ употрѣблява думи-тъ *коренна сѣгласна, коренна гласна*, безъ да ся је потрудилъ понапрѣдъ да опрѣдѣли нѣйдѣ, какво је нѣщо корень-тъ на глаголь-тъ и догдѣ ся той простира. Систематическо-то изложеніе на іеднѣ грамматикъ, кои-то ся прѣдзначава да даде първи-тъ грамматически понятия на іедниѣ ученикъ, изисква понапрѣдъ да ся опрѣдѣли всяко іедно понятіе, кое-то је невразумително и което на често ще влѣзва въ други-тъ правила.

Въ § 119 Г. Мирковичъ не направилъ никакво различіе меж-

ду глаголи-тъ: *плещъ* и *плескамъ*, ами ги зель за іеднозначущи. Колко-то знаемъ ній отъ употребленіе-то на тѣзи думи между о-нѣзи Българе, съ кои-то сме живѣли, друго іе *плещъ* и друго іе *плескамъ*.

Глаголи-тъ: *сблещамъ*, *намирамъ* противорѣчатъ на правило-то, кое-то Г. Мирковичъ изложилъ въ § 123. Тъ не схвърліхъ и-то прѣдъ р-то въ бѣдущее-то врѣмя на съвършеній-тъ си видъ, спорѣдъ както казва правило-то на господство му, но го измѣняхъ на е' или ѣ. Г. Мирковичъ употребилъ іеже тука за примѣръ глаголъ *примирамъ*, кой-то іе несъгласенъ съ правило-то му, понеже той има първоначално настояще врѣмя: *мрж*.

„ Источникъ-тъ за произведеніе-то на глаголически-тъ тѣзи части “ хортува граматикъ-тъ, като заченва іеднъ отдѣленъ статійъ, сирѣчь за произведеніе-то на *врѣмена-та* и на *наклоненія-та*. Г. Мирковичъ не ся добръ изразилъ тука, не само поради несправилно съставеніе-то прилагателно *глаголически*, но главно поради това, чѣи направилъ неудобопонятнъ мисль-тъ, като употребилъ думи-тъ: *тѣзи части* на мѣсто да каже: *врѣмена-та* на глаголъ-тъ. Господство му прѣдъ това не хортува нищо за нѣкои части на глаголъ-тъ, за да има право да рече: *тѣзи части*. И ако бѣше хортувалъ за нѣкои части, *врѣмена-та* не сѣ части на глаголъ-тъ, както не сѣ и падежи-тъ части на имя-то. Най послѣ ако и да можѣха тѣ да ся нарѣкатъ части, се бываше, и много по добръ щѣше да іе, да ся не наченва тѣй іедна нова статія.

Въ § 126 съвсѣмъ не добръ сторилъ господство му, като употребилъ думъ *последнѣ-то* на мѣсто: *следнѣ-то* или *следующе-то*. Различіе има голѣмо между думи-тъ *последній* и *следующій* и поради това не може да ся туря іедна на мѣсто другъ.

Като хортува въ § 151 за възвратни-тъ и взаимни-тъ глаголи, Г. Мирковичъ не направилъ никакво различіе въ примѣри-тъ, кои-то туря за поясненіе на опредѣленія-та си. Спорѣдъ разсуж-

деніс-то на грамматику-тъ, *мыѣся* іе глаголъ възвратенъ, а *нѣ* ся *мыемъ* іе глаголъ взаименъ. Ще ся рече, спорѣдъ логику-тъ на Г. Мирковича, чи всички-тъ възвратни глаголи ставѣтъ взаимни въ множественно-то число, защото, както тълкува той, тѣ ще показвѣтъ взаимно дѣйствіе. Г. Мирковичъ истълкувалъ възвратній-тъ глаголъ: *нѣ* ся *мыемъ* съ: *нѣ* ся *мыемъ* *мѣжду* си (помежду си), и го направилъ взаименъ. Но глаголъ-тъ: *нѣ* ся *мыемъ* непрътѣнно ли прѣдполага дѣйствіе взаимно о, сирѣчь означава ли, чи *нѣ* ся *мыемъ* *іединъ другій*, и не може ли той да има значеніе, чи всѣкій изъ насъ мые него си? Ами ако ся отнесѣше този глаголъ къмъ іедно лице, кое-то хортува за него си въ множественно число, тогази какво взаимно дѣйствіе щѣше той да изражава? Не. Г. Мирковичъ, глаголи взаимни сѣ опѣзи, кои-то непрътѣнно изражавѣтъ іедно взаимно дѣйствіе, сирѣчь таквози дѣйствіе, кое-то взаимно вършѣтъ двѣ или повече подлежащія (субіекта), а не само іедно; напримѣръ: *азъ* ся *борѣхъ*, *азъ* ся *карамъ* съ *него* или съ *тѣхъ*.

Въ подобни погрѣшности надиквалъ Г. Мирковичъ и като разсѣждавалъ за причастія-та. Той прѣдставя таквизи причастія за примѣри, кои-то не сѣществувѣтъ, какво-то: *болищій*, *стараемій*. Въ Българскій-тъ іазикъ има глаголи, кои-то не могатъ да ся употреблявѣтъ безъ възвратно-то мѣстоименіе *ся*. Таквизи сѣ: *боѣхъ* ся, *стараѣхъ* ся, и тѣзи глаголи, както и срѣдни-тъ, не могатъ да имѣтъ страдателни причастія.

Г. Мирковичъ дълженъ іе былъ да каже поради това кога іе хортувалъ за тѣзи причастія, кои глаголи ги имѣтъ и кои ги нѣмѣтъ, а не да прѣдставя примѣри отъ причастія, кои-то не сѣществувѣтъ, или пакъ да хортува само за глаголъ: *дойдохъ* чи нѣмалъ былъ страдателно причастіе, намѣсто да рече, чи въобщо срѣдни-тъ глаголи, освѣтъ нѣкои исключенія, нѣмѣтъ страдателни причастія.

За други-тъ части на *методически-тъ* грамматикъ ний ще направимъ само іедин общи забѣлжванія, безъ да ся спирами тукъ тамъ и да правимъ по дребни разглежданія.

Статія-та за *правописаніе-то* и за *произношеніе-то* излага кратко нѣкои правила за правописаніе-то, зети отъ оно-ва правописаніе, кое-то повече ся срѣща, съ таквизи или други измѣненія, въ сегашній-тъ писмениъ іазикъ на Българе-тъ, но и тука на мѣста ся срѣщатъ нѣкои неточности и невѣрности, какво-то въ §. §. 189 и 190, и дору непослѣдователность (сравни § 200 съ §. 203). Тя х ортува малко нѣщо и за произношеніе-то.

Въ вторъ-гъ часть Г. Мирковичъ разсѣждава отпърво за прѣдложеніе-то, а послѣ за прѣпинателни-тъ знакове. Въ статіѣ-тъ за прѣдложеніе-то господство му дава необходим-тъ понятія, за прѣдложеніе-то, за части-тъ, за видове-тъ му и нѣкои правила за съгласяваніе-то на глаголъ-тъ съ подлежаще-то и съ допълненіе-то. Тѣзи понятія и правила Г. Мирковичъ заемъ по много-то отъ французскъ-тъ грамматикъ на Носля и Шапсаля, коѣ-то, както упомянахми неки, той ималъ за образецъ, когато съставѣлъ неговъ-тъ си. И въ тѣзи статіѣ Г. Мирковичъ не былъ наврѣдъ дипъ щастливъ въ правилность-тъ на іазикъ-тъ и на примѣри-тъ, кои-то привожда за поясненіе на мисли-тъ си. На іедин примѣрп мисълта или отъ тѣзъ или отъ другъ стѣриж невѣрна (гл. §. §. 217, 219); на други израженія-та неправили (§§ 237, 251). Желателно іе іеще да ся знае, по какъвъ вкусъ ся іе водилъ Г. Мирковичъ, та, когато заемалъ правила-та за съгласованіе-то на глаголъ-тъ съ подлежаще-то и съ допълненіе-то отъ речениѣ-тъ французскъ грамматикъ, не зель венчки-тъ, кои-то идѣтъ и за българскій-тъ іазикъ, по крайній мѣръ какво-то идѣтъ онѣзи, кои-то іе заемъ, ами само нѣкои, и даже оставилъ таквизи, които сѣ по потребни отъ изложеніе-то въ § 257 на грамматикъ-тъ му ?

Правила-та за знакове-тъ на прѣписи-го сѣ зети всички-тъ отъ французскѣ-тъ грамматикѣ и сѣ наредени даже въ истій-тъ редѣ, който слѣдва тази грамматика. На двѣ или три мѣста отстапвѣлъ Г. Мирковичъ отъ образецъ-тъ или подлинникъ-тъ, не ѣе по добръ было да сѣ ѣе държѣлъ строго за него, и да ѣе прѣвождаѣлъ, колко-то ѣе възможно по точно.

Съ това сѣ свързва грамматика-та на Г. Мирковича. Нѣй показавши нѣкои неправилности въ израженіѣ-га, опрѣдѣленіѣ-га, правила-та и въ примѣри-тъ на тѣзи грамматикѣ, нѣкои невѣрности въ поглѣдъ-тъ на съчинитель-тъ и нѣкои негови непослѣдователности. Нѣй динѣ малко бугавши самій-тъ ѣи редѣ и то само въ частности, защото-то тя ѣе повече-то наредена по грамматикѣ-тъ припознатѣ за іеднѣ отъ най добри-тъ. Съчинитель-тъ отъ неѣхъ прѣвождаѣлъ, неѣхъ слѣдвалѣ и ако правилѣ нѣйдѣ малки пзмѣненіѣ въ само-то расположеніе или въ самѣ-тъ мисѣлъ, наврѣдѣ не можѣлъ да уллучи. Нѣй не упомявхши и за галицизми-тъ, които си доста позволиѣлъ Г. Мирковичъ и отъ кои-то нашъ-тъ ѣзикѣ трѣбва да сѣ варди за чистотѣ-тъ си, понеже трѣбваше да обърнемѣ вниманіе врѣхѣ други нѣща по важни.

Нѣй ще кажемѣ сега, чи за да нап пише нѣкой добръ грамматикѣ на іединѣ ѣзикѣ и най наче на такѣвз ѣи, какво-то нашъ-тъ, кой-то іеѣще не ѣе развитѣ и не ѣе добръ познатѣ, ѣе по мѣчно, отъ колко-мо си въображавѣтъ нѣкои. За да сѣ на пише малко добра грамматика на нашъ-тъ ѣзикѣ, искася іедно дълбоко познаніе не само на тѣзи ѣзикѣ, но и на други іеѣще съплеменни нему, искася дълго наблюденіе и опытностъ, искася зрѣло размншеніе и особита ученостъ. За съжаленіе, виждася, чи наши-тъ учени не сѣ проникнати добръ съ съзнаніе-то на тѣзи не обходими условіѣ и за това сѣ тѣй лесно рѣшавѣтъ да пишѣтъ грамматики за ѣзикѣ-тъ ѣи.

Нѣй съвѣтвами на тѣзи наши учени, кои-то ще пожелаѣтъ за напредѣ да пишѣтъ Българскѣ грамматикѣ, като вардѣтъ речени-

тъ условія, да пишѣтъ и двѣ грамматики, іеднѣ обширнѣ, другѣ краткѣ; въ обширнѣ-тѣ да излагѣтъ на дълго наблюдѣніѣ-та и заблѣжаваніѣ-та си, да си доказвѣтъ и раскривѣтъ мисли-тѣ обширно, и въ два-та случая да турѣтъ колко-то іе възможно повече прилѣри за потвѣржденіе било или за обіясненіе, а кратка-та имѣ грамматика да бѣде само іедно съкращеніе на голѣмѣ-тѣ. Въ неѣ сирѣчь тѣ ще излагѣтъ заблѣжаваніѣ-та и мисли-тѣ, кои-то сѣ доказани и раскрити въ обширнѣ-тѣ. Кратка-та ще може да се прѣдава на първоначални-тѣ ученици въ училища-та, а друга-та, освѣтъ чи ще ѣ служи основаніе и раскритіе, ще прѣдстави много дадени за нови разсѣжденіѣ, ще породѣ въпроси, ще възбуди критики, и тѣѣ малко по малко ще сѣ достигне познаніе-то на іазикѣ-тѣ пи и ще сѣ доведе до съвършенство грамматика-та му. —

ГАРИБАЛДИ.

Имя-то на Гарибалди, и отпреди знаменито въ Европѣ сега станѣ извѣстно дѣру и на малки-тѣ дѣца въ Българіѣ. Колко-то малко и да четѣ нѣкой вѣстникъ, се вски іе чулѣ, чи има нѣкой Гарибалди, кой-то сѣ мѣжоственно би сега въ Італіѣ за свободѣ-тѣ на отечесто-то си и веки отърва отъ тираніѣ-тѣ іедно цѣю царство.

За да разберѣтъ наши-тѣ читатели по добрѣ какѣвъ іе чоловікѣ този Гарибалди, нѣѣ имѣ прѣдлагами главни-тѣ чѣрти отъ живота-тѣ му, кои-то заемствувани отъ іединѣ европейскіѣ журналѣ.

Іосифѣ Гарибалди сѣ іе родилѣ на 4 Іуліѣ 1807 год. въ истѣй-тѣ този день, когато Съединени-тѣ царства въ Америкѣ празнувѣтъ тържество-то на независимость-тѣ си.

Баща му, іединъ старъ честенъ риболовъ, учель сына си на трудъ-тъ и на правила-та на невисоко-то си положеніе. Момче-то цѣль день прокарвало на море-то. Мишувался день-тъ, дохождалъ вечеръ и мзипчкій Гарибалди съдалъ на іединъ стѣрижъ съ книгъ-тъ въ рѣжъ. Ученіе-то, както може да ся мисли по нѣкон дадени, него го не привлечело съвсѣмъ. На другій день той съ ищахъ излѣзвалъ въ заливъ-тъ и земалъ урокъ и отъ самъ-тъ природѣ. Бащата ся радвалъ, чи младій-тъ Іосифъ толкосъ обича море-то и искалъ да го направи слѣдъ врѣме іединъ добъръ пловець и искусенъ гемиджіѣ. Поради това го далъ да прави чиракъ въ царскій-тъ сардинскій флотъ.

Оттука ся наченва дѣятелній-тъ животъ и подвижни-тъ на Гарибалди.

Расказвѣтъ, чи като іединъ пѣтъ обикалъ по море-то корабъ-тъ, въ кой-то той служѣлъ, нападнали врѣхъ този корабъ морски разбойници; бой-тъ ся наченѣлъ, разбойници-тъ ся сѣлю впивали, но ето іединъ куршумъ завалилъ войводѣ-тъ имъ. Врагове-тъ ся побѣркали и побѣгнали съ голѣмъ пагубѣ. Причина на побѣдѣ-тъ былъ Гарибалди; той хвърлилъ онзи куршумъ. Но да земѣтъ участіе въ бой-тъ чираци-тъ, было забранено, и капитанинъ-тъ на корабъ-тъ го прѣдалъ на воененъ смѣдъ. Осѣдили момъкъ-тъ, но краль-тъ не само чи го помилвалъ, но іеще го и турилъ въ военію-то морско училище, въ Цицѣ.

Между туй Австрійскій-тъ синджиръ, кой-то ся турн въ Италиѣ отъ священній-тъ сѣюзъ, по ѣко и по ѣко ѣ стѣгалъ членове-тъ Система-та на Метерниха, коѣкто турн тѣзъ земѣ между постоянно подбужваніе и пестѣрпимо притѣспеніе, породи іединъ вѣрволпѣ отъ тѣзи пещастія, кои-то прокарвѣтъ кървавѣ дирѣ въ исторіѣ-тъ на XIX вѣкъ. На віенскій-тъ деспотизмъ отговарѣха на полвин-островъ-тъ съ постоянни сѣзаклѣтія и съ періодически възстанія. По диръ неаполитанско-то подигнуваніе отъ 1820 год., кое-то при-

грабчи всички Италий, дълбока-та ѝ омраза срѣщу Австрій и срѣщу прѣдатели-тъ на народно-то дѣло, остана въ партіи-тъ. Скришени общества работѣли ся необикновени ревностъ и около трійсѣтъ-тъ години тѣ станаха твърдѣ голѣми. Глава имъ станѣ запалені, образованъ и неуморимъ момъкъ, на кого-то слѣдба-та ѣ блѣскава съ вѣнчани дѣла, но ѣ сиромашка по сѣтинни-тъ. Около Матсини ся събра младо-то поколѣніе, наречено „Южна Италий“ и направи срѣдоточіе за политическо-то движеніе на странѣ-тъ.

Когато Сардинскій-тъ кралъ Карлъ Албертъ убивалъ въ Генуѣ и въ Шамбери хора-та, съ кои-то понапрѣдъ мечтаѣ за истѣ-тъ независимостъ на Италий. Матсини и Ромарино натѣкмили ударваніе врѣхъ Пиемонтъ откъмъ Швейцарій и откъмъ Савойѣ. Гарибалди участвувалъ въ това сраженіе, кое-то нѣмало никакъвъ успѣхъ. Слѣдъ туй той оставилъ Савойѣ и ся поселилъ въ Марсиль. Тука той прокаралъ двѣ години, като ся занимавалъ съ математически-тъ науки и будно дирилъ движеніе-то на отечество-то си. Нови-тъ посегнуванія на Италий были сѣщо безъ успѣхъ и, когато както ся чинѣло, исчезнала и вѣтка надежда, той ся оттеглилъ въ Черно-горій. Въ туй дѣрне убѣжище на свободѣ-тъ, кои-то брашѣтъ алпійски-тъ планини, той каралъ войнѣ-тъ срѣщу силнѣй-тъ непріятель, но като видѣлъ, чи не ще да може да стои на срѣщѣ, оставилъ Европѣ и ся поселилъ въ Тунисъ. Мѣчно ѣ да ся каже, какво го ѣ извикало да отиде на полвиндивій-тъ брѣгъ Африки и ѣще по мѣчно ѣ да ся рѣши, какво го ѣ накарало да постѣпи на службѣ при тунисскій-тъ бей. Малко впрочемъ врѣмя Гарибалди служилъ на деспотъ-тъ. Самоуправство-то на -бейтъ, всѣкидневни-тъ възмутителни сцени на работнѣннѣй-тъ дворъ и най-послѣ интрига-та съ ѣдна отъ любовницѣ-тъ въ гаремъ-тъ на вѣстоичнѣй-тъ повелитель, го накарала да търси новѣ дѣятелностъ и друго общество.

Южна Америка го викала. Тамъ ся запалила вражда между Монтевидео и диктаторъ-тъ Розаса. Гарибалди съ италиански войници, стари негови приятели по оръжіето, ся явили да забраня по слаби-тъ, но по прави-тъ, сиречь Монтевидейци-тъ. Негови-тъ юнаци затруднявали и бѣли іединъ непріятель, кой-то былъ десѣтъ пѣти по многочисленнъ отъ тѣхъ. Іединъ пѣтъ Гарибалди отишълъ на іединъ канкъ съ дванайсѣтъ души да види какъ ѣе и що ѣе непріятелскій-тъ флотъ. Врѣмя-то было мъгливо. Кога ся размахила мъгла-та, нашъ-тъ юнакъ безнадѣшно видѣлъ, чи ся уамира посрѣдъ непріятелскій-тъ флотъ. Канкъ-тъ му іедвакъ сколасалъ да ся скріе вечеръ-тъ въ іединъ мѣинчкъ заливъ. Іедна гемія съ шестъ тона ся спрѣла на онуй мѣсто гдѣ-то ся влѣзва въ заливъ-тъ, за да свѣрши на сутринъ-тъ работъ-тъ си съ канкъ-тъ; но Гарибалди го извадилъ на сухо, завлѣкълъ го отъ другъ-тъ стърнъ пакъ въ море-то и нападнѣлъ отзадъ на непріятель-тъ си. Корѣтъ-тъ трѣбовало да ся прѣдаде.

Най послѣ щастіе-то измѣнило на Гарибалди и той ся уловилъ въ плѣнъ. Розасъ заповѣдалъ да постѣпжтъ съ него колко-то ѣе възможно по лошаво, съ надеждѣ да му ступи е нергіѣ-тъ. Кога, по мнѣніе-то на Розаса, Гарибалди ся доста патегнилъ, той го повикалъ въ чадъръ-тъ си и му прѣдложилъ да го направи дивизионенъ генералъ съ платѣ по 10 хил. гроша въ мѣсяцъ-тъ; но Гарибалди прѣзрително ся стрекълъ отъ това. Разсърденній-тъ диктаторъ му казалъ, чи ще му даде да осѣти тежкѣ-тъ си властъ; Гарибалди не ся слагалъ. Розасъ заповѣдалъ да ся обласѣтъ съ него іеще по строго и да го имѣтъ като простъ сѣлдатниъ. Него го карали да върви пѣшакъ слѣдъ войскѣ-тъ.

Іединъ пѣтъ, войска-та вървѣла бърже цѣлъ день, та и опрѣдѣленни-тъ вардачи задрямали вечеръ-та. Гарибалди ся хвървилъ на іединъ конъ, спуснался изъ урвѣ-тъ и ся загубилъ въ гѣстаѣ-тъ, прѣди догдѣ осѣтили побѣгваніе-то му и зели да го говѣжтъ. За

пешастиѣ бѣжанецъ-тъ ся сръщилъ съ пѣконъ съдати, кои-то ся завръщали въ станъ-тъ, и былъ доведенъ пакъ назадъ. Съ жестоки присмивки сръщилъ Розасъ пѣвиникъ-тъ и заповѣдалъ да говардѣтъ иеще по строго.

Дѣщеря-та на полковникъ-тъ, комуто было заповѣдано да говарди, Анита, любовница Розасова, видѣла Гарибалди и го залюбила страстно.

Тя му нагласила работѣ-тъ да побѣгне и сама отишла съ него. Съ радость сръщили начальникъ-тъ си другари-тъ му, и война-та ся запалила съ новѣ, удвоенѣ горещиѣ. По сухо и по вода Гарибалди си отвръщаль за плѣнь-тъ. Анита съ сабиѣ подѣ рѣж-тъ си, съ нищови на поясъ-тъ си, вѣрвѣла наврѣдъ подиря му.

Въ іединъ отъ тѣя боеве Анита ся уловила въ плѣнь. Женското притворство ѣ помогнало да ся прѣмири съ Розаса и да побѣгне пакъ.

Кога ся свѣршила война-та, Уругвайска-та республика прѣдложила на Гарибалди и на легіонъ-тъ му да го дарѣтъ съ пари за услуги-тъ му; но той отхвърлилъ прѣдложеніе-то, като не желалъ да унизи съ цѣрь-тъ на злато-то чистѣ-тъ крѣвь, пролитѣ отъ неговн-тъ соратници.

(Слѣдва.)

СЪВРЕМЕННА ЛЪТОНІСЬ

Упомянхми въ дѣриѣкъ-тъ Книжицѣ, чи святець-тъ дамаскій и членове-тъ на тамниѣй-тъ меджлишъ ще бѣдѣтъ осѣдени да прѣ-търпѣтъ наказанія, съразмѣрни съ прѣстѣпленія-та имъ, кои-то тѣ направиха въ послѣдни-тъ плачевни събытія на градъ-тъ Дамаскъ. Ето по точно какви наказанія ся назначавѣтъ на тѣзи фанатици : Святець-тъ, великій-тъ шейкъ Абдулахъ Халеби, ся осѣдилъ да прокара всичкій-тъ си животъ въ тѣмницѣ, въ градъ Сень-жанъ д' Акръ, и всички-тъ членове на фамиліѣкъ-тъ му ся проваждѣтъ въ заточеніе. Муфтинъ-тъ, Тахиръ Ефенди, Хафизли ефенди и Мохамедъ ефенди Адма, членове на голѣмій-тъ дамаскій меджлишъ, съ осѣдени да сѣдѣтъ дваѣсѣтъ години въ затворъ. Абдулахъ-гази Ефенди и Абдулахъ бей, синове на Нассифъ пашѣ и членове на голѣмій-тъ дамаскій-тъ съвѣтъ, ще да ся затворѣтъ въ тѣмницѣ за четирнайсѣтъ години . Абдулахъ бей Кассѣмъ и синъ му Али бей , Ахмедъ ефенди Накибъ, Абдель-кади Ефенди сѣ осѣдени да ся проводѣтъ въ заточеніе за седемъ години. Тѣзи лица сѣ и тѣ членове на истій-тъ меджлишъ.

Императорско-то Правителство съ това ся неблагодали, чи наложни наказанія, каквито ся падѣше на всѣкого отъ вишовни-тъ за убійство-то на христіене-тъ и кои-то трѣбва да отнемѣтъ охотѣ отъ други-тъ мусулмане за подобни безчеловѣчни работи. То иска да отнеме всѣкаквѣ възможности за повтореніе-то имъ въ бѣдѣще-то отъ онѣзи кои-то събытія-та, показаха наклонни къмъ жестокости и да даде іеще по голѣмъ безопасность на дамаски-тъ христіене. Наредена іе особенна комисія да прибере оружіе-то (селяхъ-тъ) отъ всички-тъ Мусулмане на градъ-тъ Дамаскъ. Членове-тъ на тѣзъ комисіѣкъ повикали веки всичкви-тъ граждане, които имѣтъ селяхъ, да го дадѣтъ доброволно, като обѣавили, чи кой-то

си не прѣдстави доброволно оружіе-то ще заплати джереме отъ 2 до 4 хиляди гроша и ще бѣде туренъ въ затворъ отъ единъ до три години.

Писма-та отъ Дамаскъ отъ 5 нѣмврій, казва *Журналъ де Константинопль*, ни прѣдставляхтъ положеніе-то подъ единъ видъ съвсѣмъ другій нежели онзи, отъ кой-то имаха да ся боѣхтъ нѣ-кои христіене, по тѣхно-то мнѣніе. Смърт ни-тѣ наказанія, кои-то прѣтърпѣха виновни-тѣ отъ единъ високъ чинъ, трѣбованія-та, кои-то станѣха, строгости-тѣ за земаніе хора за въ войскѣ-тѣ отъ домочадіята на вѣличкѣ Сиріѣ, извѣпредни-тѣ налози, кои-то всич-ки-тѣ безъ забава исплатиха, могѣхъ да докажѣхъ, какво искѣхъ и какво могѣхъ да сторѣхъ войски-тѣ, кои-то сѣ турени подъ за-повѣдъ-тѣ на комисаръ-тѣ на Н. И. В. . Султанъ-тѣ. Въ едно па-губно врѣмя, кога-то румелійска-та войска трѣбваше да ся умножи за да отговори на нужди-тѣ, кои-то по нататашно-то врѣмя никакъ не оправда, военно-то тѣло въ Сиріѣ трѣбваше да ся смали, и постѣпки-тѣ на непріатели-тѣ на Турціѣ докараха работѣ-тѣ до онѣзи кървави постѣпки, кои-то всѣкій знае. Сега, благодареніе на Бога, оттомански-тѣ сили въ Сиріѣ сѣ доста за всякаква случайность, каквѣ-то ти и да је, и нѣма веке причина да ся бои нѣкой отъ слѣбсванія, кои-то сѣ ся винаги подбуждали и подсърдѣли отъ чуждеземни намѣсванія „ . При всичко това по подирни-тѣ извѣс-тія, напечатани въ истій-тѣ журналъ, полагахъ чи христіене-тѣ се още бѣгѣхъ отъ Дамаскъ, и малцина ся заврѣщѣхъ отъ онѣзи, кои-то бѣха по напрѣдъ излѣзли изъ този нещастенъ градъ.

Вспомогателно-то тѣло французско, кое-то бѣше отишло, на-едно съ императорски-тѣ войски да доведе на умъ Друзи-тѣ, ся повече-то заврѣжло въ Бейрутъ за да зимува. Само часть нѣкоѣхъ отъ пѣши-тѣ и конни-тѣ останѣла въ Деиръ-ель камаръ и въ ра-виниѣ-тѣ Бекаѣ.

Малко ся знае іеще отъ дѣла-та на комисіѣ-тѣ, коите сѣ

състави отъ прѣдставители-тъ на голѣми-тъ сили за липански-тъ дѣла, ако тя и да върши работѣ-тъ си. Нейни-тъ засѣданія ставѣтъ два пѣти въ недѣль-тъ. Първо-то ѣ дѣло іе да завърне пакъ христіане-тъ въ накръпни-тъ имъ живѣлица.

Фуадъ паша си намира сега въ Бейрутъ. Всѣкій четвъртъкъ той приема по значителни-тъ лица на градъ-тъ и по отлични-тъ чужденци. Освенъ това Н. Пр. іе пародилъ два дена въ недѣль-тъ да приема всѣкого, кой-то има отъ нѣщо да си плаче или да казва нѣщо. Той распитва жители-тъ на странѣ-тъ въ тѣзи два дена за всички-тъ подробности, кои-то си отнасятъ до дирни-тъ събитія, за да разбере добръ, до колко сѣ виновни, задържени-тъ лица и да види, да ли има и други іеще виновни кои-то не сѣ задрѣпи.

— Новій-тъ черногорскій Князь Николай, ся показва съ по миролюбиви чувства, отъ колко-то прѣднѣственникъ-тъ му, Князь Данилъ. Неопрѣдѣленность-тъ на земи-тъ, кои-то трѣба законно да владѣтъ по гранични-тъ жители на тѣзъ и на оиѣзъ странѣ, сирѣчь на Турціѣ и на Черногоріѣ ставаше причина доста често на кървави сблъсвания по между тѣхъ, въ правленіе-то на покойнѣй-тъ Князь Данила. Сега, по іедно споразумѣніе между Н. В. Князя Николая и Н. Пр. главнѣй-тъ управитель Абди пашѣ, ся наименовала едикъ комисія, на коѣ-то членове-тъ имѣтъ да опрѣдѣлѣтъ наврѣдъ спории-тъ земи на погранични-тъ жители и да турѣтъ край на постоянни-тъ размирици, кои-то владѣха до сега въ тѣзи мѣста. Тази комисіѣ захваналъ веки работѣ-тъ си и има надѣжда да іѣ свърши съ успѣхъ.

Политическій Дневникъ.

Царство-то на Двѣ-тъ Сициліи, понеже ся счита веки завладѣно отъ Гарибалди и отъ сътрудници-тъ му, ако и да ся държи іеще въ Гаета накрѣпнѣй-тъ му царъ, народъ-тъ ся събиралъ да си даде гласъ-тъ за бѣдуше-то си политическо състояніе и да заіави желанія-та си. До колко іединодушно іе желаніе-то на Не-

аполитанско-то население да ся присъедини къмъ сардинско-то царство, подъ скипетръ-тъ на Виктора Емануила, ся види отъ това, чи само 10 хиляди и дванайсетъ души были сръщу това присъединеніе, тогава като 1 милионъ 310 хиляди и 266 гласа поискали да ставѣтъ подъ власть-тъ на сардинскій-тъ краля. Упомяната радостъ блѣскала въ Неаполь, когато ся свършило гласоподаваніе-то и ставѣли извѣстни сѣтинни-тъ му.

Въ Омбріѣ и Мархіѣ (напрѣднѣи области отъ папски-тъ владѣнія) народъ-тъ ся събира такожде да ся засвидѣтелствува желаніе-то съ свободно-то гласоподаваніе. Той тѣча съ извънреденъ ентузіазмъ въ събранія-та. Дору и въ область-тъ Витербъ, която ся забраня за папѣ-тъ отъ французскѣ войскѣ, население-то си подавало гласъ-тъ въ ползѣ на присъединеніе-то. Тѣй като въ гласоподаванія-та, кои-то ставѣтъ въ такви случаи отъ іединъ цѣлъ народъ, участвуваѣтъ само съвършеннолѣтні-тъ отъ мъжскій-тъ полъ, то поради това жени-тъ и несъвършеннолѣтні-тъ ся написали пѣкъ на писма, съ кои-то свидѣтелствуваѣтъ, чи искаѣтъ присъединеніе-то. Въ Анконѣ отворили іедно особено гласоподаваніе, възъ отъ законно-то и оффиціално-то, само за жени-тъ, кои-то на купъ отивали да си изразѣтъ желаніе-то за присъединяваніе-то „ Всички-тъ тѣзи дѣла, казва іединъ европейски вѣстникъ, съ твърдѣ значителни. Римскій-тъ дворъ, ако и да іо способенъ да дава тълкованія, ще оѣти голѣмъ трудъ догдѣ види нови доказательства за любовь-тъ и прѣданность-тъ на народонаселенія-та отъ тѣзи области къмъ папско-то правителство; но той не ще пропусти, безъ съмненіе, да земо отъ тѣхъ темѣ за да протестува іеще іединъ пѣтъ противъ развратность-тъ на вѣкъ-тъ и противъ адски-тъ злоумышленія на непріатели-тъ на вѣрѣ-тъ. “ Въ число-то на тѣзи непріатели папа-та охотно ще включи Франціѣ, ако іе увѣренъ, чи генералъ Ламорсиеръ, напрѣднѣй-тъ начальникъ на войскѣ-тъ му, іе наистинѣ излѣганъ отъ Французскій-тъ посланикъ въ Римъ, Г. до

Грамона, както ся сплѣхтъ да увѣрѣхтъ духовни-тъ журналы, и ако не ся је удовлетворилъ отъ изясненія-та, кои-то даде този дир-ній-тъ врѣхъ тѣзи слухове. Спорѣдъ както ся явява тая работа въ *Римскій-тъ Журналъ*, генералъ Ламорисіеръ обвинява Французскій-тъ посланикъ, чи обѣщаль какво Франція ще ся въспротиви съ *силъ*, ако піемонтци-тъ влѣзѣхтъ въ Мархіѣ. Г. де Грамонъ отговорилъ врѣхъ туй обвиненіе, чи дума-та съ *силъ* је притурена и чи той рекълъ само, какво Франція ще ся въспротиви. Отъ тѣкуваніе-то, ще ся рече, на тѣзи послѣднѣ-тъ думѣ, коя-то може да има двойно значеніе, истекло недоразумѣніе-то. Министри-тъ на папско-то правителство сж съгласни съ генерала Ламорисіера, и такова іедно обнасъніе съ прѣдставитель-тъ на Императора Наполеона отъ тѣхнѣхъ стрѣхъ произвело іедно голѣмо неудоволствіе въ Франціѣ, по между високи-тъ кругове.

Викторъ Емануилъ влѣзълъ на 7 (Нов. ст.) Ноемврій въ Неаполь. Ако и да је идѣлъ дѣждъ като изъ ведро, народъ-тъ го посрѣщилъ блистателно. Въ іедна прокламаціѣ той обіавилъ чи пріема върховнѣ-тъ власть, коя-то му іединогласно вручава народъ-тъ на Двѣ-тъ Сициліи „не по честолюбіе за царуваніе, но по съвѣсть-тъ на іединѣхъ Италианецѣ.“ Кралъ-тъ обіавлява, чи дѣлжности-тъ му ся отъ това угодѣявхтъ, чи всички-тъ партіи трѣбва съ благоговѣніе да ся наклонѣхтъ прѣдъ величіе-то на Италиѣ и чи трѣбва да ся нареди правителство въ Неаполь, кое-то да усигурава свободѣ-тъ на народи-тъ и да дава строгѣ честность на общо-то мнѣніе, и най послѣ заключава прокламаціѣ-тъ си съ слѣдующи-тъ забѣлѣжителни думи: Ній трѣбва да докажемъ на Европѣ, чи ако неструшима-та сила на събытія-та надви на договори-тъ, увѣрени за вѣково-то нещастіе на Италиѣ, ній знаемъ да въскрѣсимъ въ съіединенній-тъ народъ власть-тъ на онѣзи неподвижни ученія, безъ кои-то всѣко общество је болно, всѣко началство, кога ся съ него ударѣхтъ, је ненадежно. “

Гарибалди като си далъ власть-тъ на Виктора Емануила, ся удалилъ на островъ Капрера, за да прокарва тамъ частенъ животъ. „Това геройско отричаніе, това древне величіе, казва *Норъ*, накарва да ся чудѣтъ и онѣзи хора, кои-то не раздѣлятъ политически-тъ мѣстия на прѣднѣшній-тъ диктаторъ.“

Напрѣшній-тъ неаполитанскій кралъ је останѣлъ буквално само въ іединъ Гастъ, коя-то псто ще бѣде скоро прѣзета отъ войски-тъ на Виктора Емануила. Европейски-тъ сили му свѣтѣхъ да ся удали доброволно, защото ся види, чи му је загубена работъ-тъ; само ще ся пролѣй повече крѣвъ, ако продължава той да ся противи іеще. Францъ II отпусилъ до 15 хиляди сѣдлати отъ войска-тъ си, кои-то като отишли въ панскъ-тъ область, были тамъ обезоружени. Іедни казвѣтъ, чи той направилъ тѣзъ постѣпкъ, за да ся откаже отъ іедно тѣло на войска-тъ си, кое-то му е отъ сега нататакъ веки бесполезно, а други увѣрявѣтъ, чи той ся надѣялъ, чи Піемонтци-тъ ще помогнѣтъ тѣзи войници и ще ся породн съ този начинъ іедно сблѣсваніе помежду тѣхъ и французи-тъ. Друга-та войска коя-то му остава је свѣсѣмъ обезкуражена, особено като вижда, чи тя ще ся бие не за да побѣди, а да подкрѣпи само протестъ-тъ на кралъ-тъ.

Тогава като Италианци-тъ достигѣтъ малко по малко да исплнѣхъ желанія-та си, англійско-то правителство първо ся явява прѣдъ дипломатическій-тъ свѣтъ да даде съ іавно-то си одобреніе силѣ на новій-тъ редъ, който ся сега туря въ Италиѣ срѣщу досегашни-тъ между народни права и политически начала. То направило това съ іединъ депешъ, испроводенъ до посланикъ-тъ на Великѣ Британіѣ въ Туринъ. Ній съобщавами на наши-тъ читатели по важни-тъ части на тѣзи забѣлѣжителнѣ депешъ.

Въ начало-то на депешъ-тъ, Лордъ Джонъ Россель казва, чи като други-тъ голѣми сили ся или оттеглиха посланици-тъ отъ Туринъ или си показаха само незадоволенство-то, подиръ влѣзваніе-

то на сардинскѣ-тѣ войскѣ въ области-тѣ на Папѣ-тѣ, потребно ѣе вече да си изрази мнѣніе-то и правителство-то на Нейно Величество. Но то не ще да пениѣва и разгѣжда побудителни-тѣ причини, кои-то сѣ накарали сардинскій-тѣ краљ да влѣзе съ войскѣ въ папски-тѣ и неаполитански-тѣ области. Голѣми-тѣ въпроси, кои-то му сѣ чинѣтъ достойни за разгѣждане, сѣ тѣзи: „Имал ли ѣе право Италианскій-тѣ народѣ да иска помощь отъ Сардинскій-тѣ краљ, за да сѣ освободи отъ правителства-та, кои-то не го задоволявѣтъ? И сардинскій-тѣ краљ имал ли ѣе право да даде подкрѣпленіе съ войски-тѣ си на народѣ-тѣ отъ неаполитански-тѣ и римски-тѣ области “ ?

„Видѣся, казва английскій-тѣ министръ, чи двѣ бѣха причини-тѣ, кои-то накарала народѣ-тѣ на неаполитански-тѣ и римски-тѣ области да сѣ съединѣтъ съвършенно по волѣ-тѣ си, за да съборѣтъ правителства-та си. Първа-та отъ тѣзи причини бѣше, чи правителство-то на Папѣ-тѣ и правителство-то на неаполитанскій-тѣ краљ, толкосѣ малко бодрствуваха врѣхѣ правосѣдіе-то, врѣхѣ покровителство-то на личнѣ-тѣ свободѣ и врѣхѣ общо-то благосѣстояніе на народи-тѣ си, щото подданинѣ-тѣ имѣ поглѣдиѣха на свалѣніе-то на господѣри-тѣ си, като на іеднѣ първѣ постѣпкѣ, необходимѣ, за да стане отгдѣ годѣ положеніе-то имѣ по добро. Втора-та причина бѣше, чи отъ 1849 год. , влѣзе убѣжденіе, чи іединственнѣй-тѣ начинѣ, съ кой-то могѣтъ Италианци-тѣ да си уиогорѣхѣтъ независимостѣ-тѣ отъ чуждеземци-тѣ, ѣе да турѣхѣтъ іедно сѣмо силно правителство за всичкѣ Италиѣ. Борба-та на Карла Алберта въ 1848 год. , и съчувствіе-то, кое-то показа къмъ папѣанско-то дѣло сегашнѣй-тѣ краљ на Сардиниѣ, іестественно произведоха съединеніе-то на имя-то Викторѣ-Емануиловѣ съ іединственнѣ-тѣ властѣ, подѣ кой-то тѣ желѣхѣтъ да живѣхѣтъ.

„Като разгѣжда въпросѣ-тѣ отъ тѣзѣ стѣрѣхѣ, правителство-то

на Н. В. трѣбва да допусти, чи самички Италиенци-тѣ сѣ най добри сѣдиш за собствени-тѣ си интереси.

„ Славній-тѣ законовѣдецъ Ваттель, като испытва законность-тѣ на подкрѣпленіе-то, кое-то подадохъ съединенни-тѣ — царства на Оранжскій-тѣ Князь, кога-то той налѣти врѣхъ Англіѣ и събори прѣстола-тѣ на Іакова II, казва: „Важность-та на Оранжскій-тѣ князь безъ съмнѣніе іе имала вліяніе врѣхъ разсѣжденія-та на народно-то събраніе, но тя не го іе увлѣкла да направи іеднѣ несправедливостъ, зацо-то кога-то іединъ народъ зема оружіе-то, за добри причини, противъ іединъ притѣснителъ, това іе іедна справедливостъ и великодушіе да ся помага на юначни-тѣ, за да си забранѣтъ свободѣ-тѣ“. Слѣдователно, спорѣдъ Ваттеля, въпросъ-тѣ стои въ туй: народъ-тѣ на Неаполъ и народъ-тѣ на римски-тѣ области зеха ли оружіе срѣщу правительства-та си, за добри причини?

„ Зарадъ този важенъ въпросъ, правительство-то на Нейно Величество казва, чи тѣзи народи сѣ самички най добри сѣдиш на собствени-тѣ си работи. Правительство-то на Нейно Величество не мисли да има право да обіави, чи народи-тѣ на сръднѣхъ Италиѣ имѣаха добри причини, за да ся не покорявѣтъ на прѣдишни-тѣ си правительства. Правительство-то на Нейно Величество не може слѣдователно да укори сардинскій-тѣ краль, чи имъ помага.

„ Иза, обаче, другъ іединъ въпросъ. Приверженици-тѣ на правительства-та, кои-то паднѣа, утвѣрждавѣтъ, чи народъ-тѣ на римски-тѣ области іе наклоненъ къмъ папѣ-тѣ и народъ-тѣ на неаполитанско-то царство — къмъ династіѣ-тѣ на Франца II, но сардински-тѣ агенти и чуждеземни-тѣ щастіе-гонители (*aventuriers*) събориха съ силѣ и съ интригѣ тронове-тѣ на тѣзи господари.

„ Но мѣчно іе да ся повѣрва, подиръ чудни-тѣ събытія, кои-то нѣй видѣхми, папа-та и краль-тѣ на Двѣ-тѣ Сициліи да имѣтъ любовъ-тѣ на народи-тѣ си. Отгдѣ става, трѣбва да ся попитами, това, чи папа-та видѣ невѣзможность да събере іеднѣ римскѣ вой-

скъ, ами быде принуденъ да ся сложи почти всецѣло на чужденци наемници ? Какъ ся случи, чи Гарибалди завладя почти всички Сицилий съ 2,000 хора и вървѣ отъ Режіо до Неаполь съ 5,000 ? Какъ ако не отъ всеобщъ-тъ неразположенностъ на народъ-тъ отъ Двѣ-тъ Сицили. И не може да ся рече, чи туй свидѣтелство на народи-тъ волѣ ѣ едни-тъ каприци, или безъ причинѣ. Прѣди четирьстѣ години неаполитанскій-тъ народъ направѣ едни-тъ правилнѣ и утѣренѣ опыти да прѣобрази правителство-то си, подъ царствующъ-тъ династїѣ. Европейски-тъ сили, като ся съединиха въ Лейбахъ, рѣшиха, освѣнъ Англіѣ, да потѣпчатъ това опытуванїе съ силѣ. То ся потѣпка, и едина голѣма чужденска войска ся остави въ Двѣ-тъ Сицили, за да поддържа обшественїи-тъ редъ. Въ 1848 год. неаполитанскій-тъ народъ ся опыта пакъ да си усиори свободъ-тъ, подъ бурбонскъ-тъ династїѣ; но най добри-тъ му родолюбци заплатиха съ десѣти години затворъ за прѣстъпленїе-то чи ся силли да освободѣтъ отечество-то си. Чудно ли ѣ сега, чи въ 1860 Неаполитанци-тъ, пѣли съ недовѣріе и съ негодование, свалихъ бурбони-тъ, какво-то Англія въ 1688 год. свали Стюарти-тъ ?

„ Трѣба да ся допусти несъмнѣно, чи скъсванїе-то на върви-тъ, кои-то свързвѣтъ едни-тъ царъ съ поддани-тъ му ѣ едно нещастїе само въ себе си. Понятїя-та за вѣрностъ ставѣтъ забъркани, прѣметство-то на прѣстоли-тъ става неопредѣленно, враждебни-тъ партїи запланивѣтъ миръ-тъ на общество-то; права-та и притизанїя-та сѣ едни на други противоположни и побръквѣтъ гармонїѣ-тъ на царство-то. Между туй трѣба отъ другъ стѣрпѣ да ся припознае, чи Италијанска-та революцїѣ ся управѣше съ особнѣта утѣренност и тѣрпимостъ. Събаранїе-то на существуещи-тъ власти не ся съпроводи, както това често ся случавѣ, съ избухванїе-то на народи-тъ метителностъ. Ийдѣ демократи-тъ не зехѣ върхуши-тъ съ неутѣренни-тъ си видове. Народно-то мнѣнїе у-

нищожи прѣзмѣрности-тъ на народи-то торжество. Почитаеми-тъ форми на конституціоннѣ-тъ монархїѣ ся съединиха съ имя-то на єдинѣ господарь, кой-то прѣдставлява єдинѣ отколѣшиѣ и славнѣ династїѣ.

„ Спорѣдъ тѣзи причини и спорѣдъ добавени-тъ обстоятелства на Италїанскѣ-тъ революцїѣ, правителство-то на Нейно Величество не може да види достаточни причини за єдно строго мѣрѣ; съ кое-то Австрія, Франція, Пруссїя и Россїя удариха постѣпки-тъ на Сардинскїй-тъ краль. Правителство-то на Н. В. по обича да си обзрѣе поглѣди-тъ къмъ прїятнїй-тъ видъ на єдинѣ народъ, кой-то построява здание-то на свободи-тъ си и уѣкчава дѣло-то на независимость-тъ си, посрѣдъ симпатїи-тъ и благосклонни-тъ молитвованїя на Европѣ. “

Ако и да гони Англїйско-то правителство свой єдинѣ интересъ, както некажѣ да кажѣтъ нѣкои си, като съ такавѣ нравственнѣ силѣ забранѣ сегашне-то италїанско движенїе и политикѣ-тъ на Сардинскїй-тъ Краль, обаче не може да му ся не отдаде дължна-та справедливостъ за гдѣ-то намира силнѣ опорѣ въ този совѣстенъ и благороденъ ѣзикъ върховно-то право на народи-тъ да си ся нареждѣтъ и управѣтъ, както тѣ си проумѣвѣтъ интересъ-тъ.

Други-тъ сили не можѣтъ єще да глѣдѣтъ равнодушно на това ново политическо начало. И ето на пиръ-тъ, кой-то ся далъ въ Лондонѣ на 9 Ноемвр., поради вѣтхлєсїе-то въ дължностъ на єдинѣ новъ меръ, спорѣдъ обичай-тъ, и на кой-то обикновено ся намирѣтъ Англїйски-тъ министри и ся привиквѣтъ и посланици-тъ на сили-тъ, несъгласїе-то на други-тъ европейски кабинети съ мнѣніе-то на англїйскїй-тъ, относительно до поглѣди-тъ имъ врѣхъ италїанскїй-тъ въпросъ, ся заїавило въ нѣкоїѣ степенъ . Освѣтъ французскїй-тъ, сардинскїй-тъ и персидскїй-тъ, никой другїй посланикъ не присуствувалъ на този пиръ, или за да покажѣтъ на-право, чи дворе-тъ имъ не одобрявѣтъ политикѣ-тъ кой-то ся

сдържи въ заблѣжителнѣ-тъ депешѣ на Джона Росселя, или за да не бы да ся намѣрѣтъ въ іедно затруднително положеніе, ако бы да ся появи нѣкоя демонстрація въ ползѣ за независимость-тъ на Италиенци-тъ, къмъ коѣ-то англійскій-тъ народъ ся показва много расположенъ.

Впрочемъ въ политически-тъ слова, кои-то ся говорили на пиръ-тъ, спорѣдъ както ію обичай, не направено никакво упоминеніе за Италиѣ. Въ три-тъ слова, отъ кои-то іедно казалъ французскій-тъ посланикъ, Персини, а други-тъ двѣ — Лордъ Палмерстонъ и Лордъ Джонъ Россель, ся хортува главно за поддържаніе-то на англо-французскій-тъ съюзъ. Г. Персини увѣрилъ, чи правителсто-то му ся некрепно държи за англійскій-тъ съюзъ, и думи-тъ му были пріети съ благосклонность-тъ, коѣто заслужвали. Лордъ Палмерстонъ ся въртълъ и той около този прѣдмѣтъ. Чакали да открие нѣщо за общо-то положеніе Джонъ Россель, но той, освѣнъ чи ся привардѣлъ, хортувалъ твърдѣ лаконически. Като отговарѣлъ на іединъ тостъ за *палатѣ-тъ на общини-тъ*, той направилъ само туй подмѣтнуваніе, относительно до общѣ-тъ политика, чи казалъ какво „палата-та на общини-тъ, понеже на право прѣдставлява англійскій-тъ народъ, винаги ще забрани начала-та на свободѣ-тъ, и какво на врѣдъ, гдѣ-то ще има притѣсненіе, въ коѣ-то странѣ на Европѣ и да іе то, англійскій-тъ народъ винаги ще дава на притѣсняеми-тъ симпатии-тъ си.“

Нови-тъ прѣобразованія, кои-то сдържи императорскій-тъ патентъ и съ кои-то австрійско-то правителство искаше да успокои недоволни-тъ си подданин, никакъ не ся посрѣщили добръ не само отъ Венгерци-тъ, но и отъ други-тъ народи. Общо-то мнѣніе види въ тѣзи прѣобразованія, кои-то ся раздѣлиха неравно помежду области-тъ, понеже на Венгриѣ ся устъпва най много, само срѣдство да ся успокоѣтъ Венгерци-тъ, за да може пратителството пакъ да си завърне напрѣшше-то значеніе въ Италиѣ. Австрій-

скій-тъ дворъ, като изгуби надежди-тъ си да придобіе външенъ нѣ-
кой съюзникъ, кой-то да го подкрѣпи въ италиенскѣ-тъ му полити-
кѣ, като сега и обнародовании-тъ прѣобразованія не му принесоха
никакъ ползѣ, трѣбва да ся отрече отъ всѣкакъ мисль за напа-
денію врѣхъ Италиѣ. Извѣстія-та дѣйствиелно показваѣтъ, чи той се-
га най малко, отъ колко-то другій пѣтъ, іе расположенъ самъ да
ся запіете въ іединъ войнѣ съ италиенскій-тъ народъ. ——

П О П Р А В К А

За въ 17 брой на Сѣврѣм. Лѣтопись.

Стр.	Редъ	Напечатано	Чети.
4	6	земледѣщи	землевладѣщи
7	17	завоевательность	завоеватель-тъ

The first of these is the fact that the
the second is the fact that the
the third is the fact that the
the fourth is the fact that the
the fifth is the fact that the
the sixth is the fact that the
the seventh is the fact that the
the eighth is the fact that the
the ninth is the fact that the
the tenth is the fact that the

APPENDIX

The first of these is the fact that the
the second is the fact that the
the third is the fact that the
the fourth is the fact that the
the fifth is the fact that the
the sixth is the fact that the
the seventh is the fact that the
the eighth is the fact that the
the ninth is the fact that the
the tenth is the fact that the

дворни-тъ торжества съ първо-то мѣсто подиръ Цариградскій-тъ Патриархъ. Духовній-тъ животъ въ Българіѣ рѣстъ: освѣтъ Тео-филakta, комуто, видѣся, ся довърлиа въсточна-та часть на Борисово-то царство, западна-та часть, около двѣ-тъ Моравіи, имала за свой архієпископъ, Агатона, кой-то турналъ епископъ въ Бѣградъ (той тогава былъ български градъ), именно Славенина Сергія. Като ся махнѣло Римско-то духовенство, Славенско-то богослуженіе, безъ съмнѣніе, іе пакъ възникнало въ Българіѣ: покрайный мѣръ кога-то подиръ нѣколко години (885), въ великъ Моравіѣ было въздвигнато го-неніе врѣзь Славенски-тъ проповѣдници, врѣхъ ученици-тъ на Ки-рилла и Методія, Българія имъ открила обѣтій-та си радостно, и ги приела не като испѣдени, но като наставници, дала имъ упра-вленіе-то на църкѣ-тъ си.

Въ сѣщо-то врѣме, като Българе-тъ ся вържили пакъ къмъ Восточнѣ-тъ църкѣ и като землѣ-та имъ ся пакъ отворила за живото слово на Славенскѣ-тъ проповѣдь, и съсѣди-тъ ихъ, Ил-лирски-тъ Славене, Сърби-тъ и хорвати-тъ, оставили Римъ и ся устрежили къмъ тѣзи църкѣ, коѣ-то давала на Славенско-то пле-ме самотѣтно просвѣщеніе.

§ 5.

Двадесать и петъ години ся минали отъ утвърдяваніе-то на христіанскѣ-тъ православнѣ вѣрѣ въ Българскій-тъ народъ догдѣ той, подъ скиптръ-тъ на царя Симеона, достигнѣлъ до най висо-ко-то си могущество и духовно развитіе. Въ туй врѣмя, коѣ-то не было ознаменовано съ никакъ особени дѣятельность въ самъ Българіѣ, положеніе-то ѣ въ Славенскій-тъ миръ ся съвършенно измѣнило съ силѣ-тъ на външни-тъ обстоятелства. До тогава ти имала непосредственихъ свръскѣ съ голѣмій-тъ рядъ на Славенски-тъ поколѣнія, кой-то ся протегнува отъ балтійско-то до Адриати-ческо-то и черно-то море-та, и като ся опирала на цвѣтуще-то царство Великоморавско, іедвама была второстепенна участница въ

Славенско-то просвѣщеніе, коіе-то ся тамъ съсредоточвало сега въ послѣдніѣ-тѣ четвѣрти на IX-ій вѣкъ, наслѣдіе-то на Кирила и Методіѣ прѣминамо къмъ Българе-тѣ, и тѣ станали главни пазители и дѣатели на Славенско-то просвѣщеніе; послѣ туй ся явила дѣва ордія, откъснала Българіѣ отъ други-тѣ Славенски земли, и ѣѣ затворила въ задушителиѣ-тѣ кръгъ на Византиѣскѣ-тѣ политикѣ.

Славенскій-тѣ народъ въ Моравіѣ и Паноніѣ былъ обязанъ, за нѣрвѣ-тѣ христіанскѣ проповѣди и за кръщеніе-то си, на латинско-то духовенство, на Залцбургскій-тѣ и Пассаускій-тѣ епископи, но той не обичѣлъ тѣзи Нѣмски проповѣдници. Исканія-та имъ были голѣми, тѣ искали да ся распорядявѣтъ въ царство-то на Моймира и Ростислава, като въ своѣѣ духовнѣѣ областъ, а между туй были лоши наставници за Славене-тѣ. Макарь Залцбургскі-тѣ архіепископи и да сѣ давали на Славене-тѣ архипресвитеръ съ діакони и други служители на църквѣ-тѣ, но Моравскі-тѣ Князѣ ся могли да кажѣтъ на грѣцкій-тѣ царь: „наша-та земля ся кръсти, и нѣмаи учитель, кой-то да ни наставлява и поучава и да тѣѣкува святи-тѣ книги“ (1) — „Залцбургскій-тѣ архіепископъ Адалвинъ турилъ Рихбалда за архипрествигтеръ на Славене-тѣ тѣѣ казва іединъ древенъ нѣмскій писатель (2) — и поручилъ на грижи-тѣ му всенкій-тѣ народъ (моравскій); Рихбалдъ живѣлъ тамъ много

---

1) Знаменито-то посолство на Ростислава, князя Моравскій на святополка Князя Нитрскій и на Коцела князя блатенскій (Паннонски) до Импер. Михаила, посолство, по слѣдствие на коіе-то Св. Кирилъ и Методій отишли въ Моравіѣ (762—763). Думи-тѣ на Моравскі-тѣ Князѣ ся намирятъ у Нестора.

2) Anonymi Salisburgensis. Historia conversionis Carantanorum etc. (Копитаръ, Glag. Claz. LXXV.)